

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C13.

ASIA:

Ministeri. Romanian raportti no 65.

Warsova.

15/1 1931.

Légation de Finlande

Varsova, 15 p:nä tammikuuta 1931.

N:o 31/11.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
2/135 h.c. 1931		
20/2.31	3	1111
RYHMÄ	C. S. N.	ASIA
5	013	

Herra M i n i s t e r i,

Täten on minulla kunnia lähettää
Teille, Herra M i n i s t e r i, raporttini
No. 65 viitenä kappaleena:

Tshekkoslovakian ja Saksan väliset suhteet
siv. 1 - 4.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Ny Lindman

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. Procopé,
H e l s i n k i.

KIRJASTO		
2/130 h. 131		
20/1.31	3	LEH
RYHMÄ	OSASTO	AKIA
5	P.13	

Ministeri Idmanin raportti

N:o 65.

15.I. -1931.

Tshekkoslovakian ja Saksan väliset suhteet.

Päinvastoin kuin Saksan ja Puolan välisissä suhteissa ^{1/} on Saksan ja Tshekkoslovakian suhteissa todettava huomattavaa parannusta. Tshekkoslovakian hallitus on jo kauan koettanut ylläpitää hyviä suhteita Saksaan. Näissä pyrkimyksissään ei se kuitenkaan aina ole saanut tarpeellista kannatusta tshekkiläisen yhteiskunnan puolelta. Molempien maiden välisten erimielisyyksien aiheuttajana eivät kuitenkaan tavallisesti ole olleet mitkään ulkopoliittiset seikat, vaan johtuvat ne Tshekkoslovakian "kotisaksalaisuudesta", jota vastaan on katsottu täytyvän taistella.

Kuluneena syksynä ovat valtioiden välisiä suhteita häirinneet Prahassa saksalaisia filminäytäntöjä vastaan toimeenpannut mielenosotukset, joiden seurauksena oli, ettei saksalaisia filmejä muutamien viikkojen aikana siellä laisinkaan esitetty. Kun mielenosotusten yhteydessä m.m. vahingoitettiin saksalaista kansallisuutta olevien Tshekkoslovakian alamaisten omaisuutta, antoivat mielenosotukset aiheen poliittista laatua olevaan konfliktiin molempien maiden välillä, johon sekä Curtius että Beneš sekaantui-

1/ vert. raportti 23/XII-30, No. 64.

vat kansaneduskuntiansa ulkoasiainvaliokunnissa pitämällä puheilla ja selityksillä. Saksalaiset ovat täysin selvillä siitä, ettei virallisilla piireillä ollut mitään tekemistä mielenosotusten kanssa. Huvittavana ja samalla kuvaavana piirteenä mainittakoon, että sekä Saksan sikäläinen lähettiläs, tohtori Koch^{1/} että ulkoasiainministeri Beneš - tietämättä toistensa lausunnoista - kumpikin vakuuttivat minulle, etteivät mielenosotukset olisi saaneet suurtakaan laajuutta jos Beneš olisi ollut kotona eikä Genèvessä.^{2/}

Käsitykseni on, ettei näille mielenosotuksille itse asiassa ole annettava erikoista merkitystä. Aivan yleisesti kuulee tshekkiläistenkin paheksuvan niitä. Päinvastoin sain Prahassa ollessani käsityksen, että tshekkiläisen yhteiskunnankin suhtautuminen Saksaan on muuttumassa. Tshekkiläisten kanssa keskustellessa huomaa nyt selvästi halun elää hyvissä väleissä Saksan kanssa /mikä ei suinkaan ennen aina ollut asianlaita/. Mielenlaadun muutos on asetettava suoranaiseen yhteyteen yleiseuroopalaisen poliittisen tilanteen kanssa. Aivan yleisesti kuulee tshekkiläisten valittavan pienen ententen heikkoutta. Pieni entente on solmittu sen mahdollisuuden varalta, että Unkari alkaisi sodan jotain kysymyksessä olevaan liittoon kuuluvaa valtiota vastaan. Kun ei kuitenkaan ole uskottavaa, että tällainen "yhden sota kolmea vastaan" milloinkaan toteutuisi, katsotaan pienen ententen sotaliittona olevan jotenkin merkityksettömän. Tshe-

1/ Tohtori Koch on Saksin entinen pääministeri ja on ehkä huomattavin kaikista Prahassa akreditoituista lähettiläistä.

2/ Saksan lähettiläs mainitsi minulle Beneš'in koettaneen saada hänet vakuutetuksi siitäkin, että mielenosotukset itse asiassa olivat suunnatut Beneš'iä ja tämän politiikkaa vastaan, minkä Koch kuitenkin oli jyrkästi torjunut. Hän kertoi vastanneensa, että se seikka, että mielenosottajien joukossa mahdollisesti oli ollut henkilöitä, jotka olivat tahtoneet aiheuttaa vaikeuksia ulkoasiainministerille, ei muuttanut mielenosotusten laatua, jotka kielitämättä olivat suunnatut saksalaisuutta vastaan.

keillä ei ole halua Rumanian vuoksi sekaantua sotaan Venäjää vastaan enemmän kuin Jugoslaviankaan vuoksi Italiaa vastaan. Voi siis helposti käydä niin, että liitto Unkariakin vastaan joutuu tehottomaksi.

Tshekkoslovakian maantieteellinen asema on mahdollisimman epäedullinen. Mikäli olen kuullut, on maan sotilaspäällistö sitä mieltä, ettei sodan aikana voida ajatella Slovakian ja Karpaatti-Venäjän puolustamista, koska armeija täten helposti voisi joutua kokonaan eristetyksi valtion keskuksesta, Böhmistä y.m. tshekkiläisen kansallisuuden asumista alueista, vaan ovat puolustussuunnitelmat varsinaisesti laaditut viimemainittuja maita silmälläpitäen. On siis luonnollista, että siellä nyt, kun hermostuneisuus naapurimaissa on noussut useita asteita, tunnetaan halua välttää konflikteja, ja mikäli mahdollista, aikaansaada yhteisymmärrystä Saksan kanssa. Voin luottamuksellisesti mainita, että eräistä Kochin lausunnoista minulle kävi ilmi, että hänen on Tshekkoslovakian johtavissa piireissä annettu ymmärtää, että siellä käsitetään ne vaikeudet, jotka Saksalle koituvat Danzigin käytävästä. Niinkuin viime raportissani huomautin, on Masaryk eräälle ulkomaalaiselle sanomalehtimiehellekin puhunut Danzigin käytävän vaarallisuudesta Europan rauhalle.

Jo puolitoista vuotta sitten sanoi ministeri Koch minulle, ettei Saksan ja Tshekkoslovakian välillä tarvitse laisinkaan olla konflikteja. Böhmillä on entiset rajansa, eikä sen saksalaiset taloudellisistakaan syistä halua liittyä Saksan valtakuntaan, mikäli ei heidän oloaan vaikeuteta. Kaikista Tshekkoslovakian vähemmistökansallisuuksista ovat saksalaiset epäilemättä edullisimmassa asemassa. Todellista valtiomiehen kaukonäköisyyttä ja tilanteen oikein arvioimista osotti mielestäni Masarykin pari vuotta sitten pitämä puhe, jossa hän kehotti tshek-

kiläisiä opettelemaan saksaa ja saksalaisia opettelemaan tshekinkieltä, jotta molemmat kansallisuudet täten oppisivat paremmin ymmärtämään toisiaan ja pitämään toisiaan arvossa.

Varsovassa, tammikuun 15 p:nä 1931.

V. J. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C13.

ASIA:

Ministeri Idmanin raportti no 66.

Varsova.

26/I 1931.

Légation de Finlande

Varsovassa, 26 p:nä tammik.1931.

N:o 60/25.

3/175/ae		
3/175/ae	2	171
5	013	

Herra M i n i s t e r i ,

Täten on minulla kunnia lähettää Teille,
Herra M i n i s t e r i , raporttini N:o 66 vii-
tenä kappaleena:

Brest-Litowskin vangit ja
Puolan yleinen mielipide. . . . . siv. 1-3

Eräs puolalaista maatalous-
pulaa koskeva lausunto. . . . . siv. 4-6.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i ,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Procopé

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. P r o c o p é,
H e l s i n k i .

ASIA...		
3/125		31
31/1	36	?
5	C13.	

Ministeri Idmanin raportti

N:o 66.

26. I. 1931.

I.

Brest-Litowskin vangit ja
Puolan yleinen mielipide.

Niinkuin jo eräässä Herra Ulkoasiainministerille osottamassani kirjelmässä mainitsin on laajoissa piireissä Puolassa herättänyt katkeruutta se arvoton tapa, millä Brest-Litowskin vankilaviranomaiset kohtelivat niitä hallituksen vastaiseen enemmistöön kuuluvia entisen eduskunnan jäseniä, jotka pidettiin vangittuina, jotta ei heillä olisi mahdollisuutta ottaa osaa vaalitoimintaan. Vankilassa ollessaan heitä ei ainoastaan käytetty suorittamaan loukkaavia tehtäviä, niinkuin esim. ulkokuoneiden puhdistusta melkein paljain käsin, heille annettu riittämättömästi ravintoa, kielletty polttamasta tupakkaa, vaan monissa tapauksissa suorastaan ruumiillisesti rääkättiinkin. Useat järjestöt ovat panneet vastalauseensa viranomaisten menettelyä vastaan ja vaatineet syyllisten rankaisemista. Näiden järjestöjen joukossa mainittakoon esim. Varsovan,

Krakovan, Vilnan, Lembergin ja Posenin yliopistojen opettajat, Varsovan ja Lembergin teknillisten korkeakoulujen professorit, maatalouskorkeakoulu, akateminen nuoriso, kirjailijain yhdistys, sosialisten ja kulttuuriyhdistysten liitto, taiteilijat, Vilnan ja Lembergin asianajajat, Puolan lakimiesten yhdistys y.m. Useat vangituista ovat joutuneet suurien kunnianosotusten esineiksi kotikaupunkeihinsa saapuessaan. Niin ottivat esim. tuhannet ihmiset vastaan Korfantyn hänen saapuessaan Katowitziin.

Vastustuspuolueet ovat koettaneet saada asiaa käsittelyn alaiseksi eduskunnassa, mutta on nykyään enemmistössä oleva hallituspuolue estänyt nämä yritykset. Hallituksen edustajat ovat ilmoittaneet olevansa vakuutettuja siitä, että Brest-Litowskissa virantoimituksessa olleet upseerit ja sotilaat ovat ainoastaan täyttäneet saamansa määräykset, joten asian tutkiminen on tarpeeton. Näyttää siis siltä, niinkuin olisi tarkoitus tukahuttaa koko asia ja estää tutkimuksen toimeenpano. Siihen nähden, että se käsitys on aivan yleinen, etteivät vankilaviranomaiset ilman kaikkein korkeimmalta taholta saamaansa määräystä olisi uskaltaneet pahoinpidellä vangittuja, on luonnollista, etteivät edellämainitun tapaiset selitykset ole tehneet asiaa paremmaksi, eivätkä vakuuttaneet ketään siitä, että vangittujen kertomukset olisivat vääriä. Entisen eduskunnan jäsenten käyttämisen esim. kysymyksessä olevien loukkaavien tehtävien suorittamiseen katsotaan olevan täysin sopusoinnussa Pilsudskin mentaliteetin kanssa, sikäli kuin se ilmenee hänen puheistaan ja artikkeleistaan. Sitäpaitsi on eräässä lehdessä -- joka tosin on takavarikoitu -- kerrottu Pilsudskin ent. adjutantin, nykyisen ulkoasiainministerin apulaisen, eversti Beckin käyneen vankilassa an-

tamassa ohjeita ennen vangittujen sinne saapumista. Diplomaattikunnassa on hallituksen ja eduskunnan menettely herättänyt ihmettelyä.

Itsestään selvää on, ettei hallitus tällaisen menettelyn kautta voi saada yhteiskunnan kannatusta ja ettei täten myöskään voida aikaansaada hedelmällistä yhteistyötä eri piirien välillä. Akatemisissa piireissä valitseva kiihtymys on ilmennyt m.m. Varsovassa toimeenpanuissa mielenosotuksissa, jolloin ylioppilaat ovat yrittäneet särkeä hallituspuolueen sanomalehtien toimitusten ikkunat.

Varsovassa, tammikuun 26 p:nä 1931.

V. J. Linn

Ministeri Idmanin raportti

N:o 66.

26. I. 1931.

II.

Eräs puolalaista maatalouspulaa
koskeva lausunto.

Täkäläinen lehti "Kurjer Poranny" on kääntynyt useiden tunnettujen puolalaisten maatalousmiesten puoleen pyytäen näitä lausumaan käsityksensä siitä, mitä heidän mielestään olisi tehtävä vallitsevan maatalouspulan lieventämiseksi. Otan tähän maatilanomistajainliiton puheenjohtajan Jan Steckin lausunnon.

"Epäilemätöntä on, ettei ole olemassa mitään yksinkertaista kriisin ratkaisemiskeinoa. Pulan ovat aiheuttaneet monet sisäiset ja ulkonaiset, syvät syyt. Se on niin vaikea ilmiö, että myöskin taistelu sen poistamiseksi on oleva moninainen ja pitkällinen. On kysymyksessä itse maatalouden kannattavaisuus. Se voidaan saavuttaa ainoastaan kahdella tavalla: hintojen korottamisella ja tuotantokustannusten alentamisella. Käytettävien keinojen tulee

samalla kertaa tarkoittaa näitä molempia, ja valtion ja hallituksen, joiden oleelliset myötävaikutukset ja avutta taistelu pulaa vastaan olisi turha, on myöskin mahdollisuuksien mukaan toimittava molempien tarkoitusten saavuttamiseksi. Valtion ja hallituksen tähänastiset ponnistelut ovat melkein yksinomaan pyrkineet hintojen korruttamiseen, missä suhteessa on hyvin paljon saatu aikaan, mutta samalla myöskin hyvin vähän. Rukiin hinnat ovat maassa nousseet siinä määrin, että ne ylittävät vientihinnat viidellä zlotyalla 100 kiloa kohti, mutta siitä huolimatta ovat edellämainitut niin alhaiset ja epävakaat, että ne saattavat maatalouden perikatoon ja vaikeuttavat myyntiä. Sen sijaan voidaan tuotantohintojen alentamisella saada paljon aikaan. Verotaakkojen ja sosialisten suoritusten, ei ainoastaan maatalouden nykyisen maksukyvyn, vaan työpaikkojen tosiasiallisten, yksilöllisten tulojen sopeuttaminen, kaiken sen hylkääminen, mikä ei ainoastaan rasita tuloja, vaan myöskin itse maksajan omaisuutta, sen järjestelmän poistaminen, joka pakottaa maanomistajat osaksi vastaamaan niistä rasituksista, jotka johtuvat velvollisuudesta hyvittää tappioita, joita teollisuus ja kauppa tuottavat /osallisuus sairaskassoihin ja tapaturmavakuutukset/, lopuksi sen eittämättömän tosiasian seuraus, että korkokanta nykyisin saattaa maatalouden perikatoon, siis ainakin keskimääräaikaisten, helppokorkoisten lainojen hankkiminen maanviljelijöille, maataloustuotteiden markkinoiden järjestelmällinen ja määräperäinen laajentaminen, tarpeettomien tavain tuonnin tehokas vastustaminen, tavain, jotka kilpailevat maatalouden kotimaisten tuotteiden kanssa, -- kas siinä valtiolle ja hallitukselle laaja ja kiitollinen toiminta-ala maatalouden pelastamiseksi."

Se, mikä on omiaan herättämään huomiota on, että siitä huolimatta, että viljanhinnat Puolassa ylittävät vientihinnat, maatalous Steckin lausunnon mukaan on joutumassa perikatoon. Tällaisten olosuhteiden vallitessa ei myöskään ole ihmeteltävää, että muut koettavat suojelustulleilla turvata omaa maatalouttaan puolalaiselta dumpingilta.

Varsovassa, tammikuun 26 p:nä 1931.

V. J. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C13.

ASIA: _____

Ministeriön toiminnasta raportti no 67.

Warsava.

23/2 1981.

Légation de Finlande

Varsovassa, 23 p. helmik. 1931.

No. 122/52.

28/2-31	7 126 he.	31
	5	CB

Herra M i n i s t e r i,

Täten on minulla kunnia lähettää Teille,
Herra M i n i s t e r i, raporttini N:o 67 viitenä
kappaleena:

Puolan ja Venäjän väliset neuvottelut

siv. 1 - 7.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Vyldman

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. Procopé,
H e l s i n k i.

7 176 he .. 1931		
28/2-31	3	LII
RYKKA	UUSIO	POSTI
5	013	

Ministeri Idmanin raportti

N:o 67.

23. II. 1931.

Puolan ja Venäjän
väliset neuvottelut.

Joulukuun lopulla ilmoitti Puolan ulkoasiainministeriö Suomen, Viron, Latvian ja Rumanian tšekäläisille lähetystöille, että Venäjän taholta oli lausuttu toivomus solmia sopimus, jossa Venäjä ja Puola sitoutuisivat keskenään olemaan yhtymättä mihinkään toista sopimuspuolta vastaan kohdistettuun aggressiiviseen ententeen. En ollut itse silloin Varsovassa, joten lähetystösihteeri Ernst sai tiedon tästä itäisen osaston v.t. päälliköltä, kreivi Raczynskilta. Puola oli vastannut suhtautuvansa periaatteessa myötämieleisesti ehdotukseen ja olevansa valmis neuvotteluihin, mutta oli huomauttanut velvollisuuksistaan kansainliiton suhteen, puolalais-rumonialaisesta puolustus-sopimuksesta johtuvista velvoituksista ja Venäjän naapurivaltioiden yhteisistä intresseistä asiassa. Neuvosto-Venäjän tšekäläinen lähettiläs Antonoff-Ovseenko oli ai-noastaan suullisesti esittänyt asian ja sitäpaitsi jottenkin epävakaisin sanoin, mutta katsottiin täällä olevan syytä suhtautua ehdotukseen myötämieleisesti, niinkuin yleensä kaikkeen, mikä saattoi edistää rauhanaatetta. Puola

oli lausunut toivomuksen, että muillekin Venäjän naapurimaille tehtäisiin mahdolliseksi ottaa osaa sopimukseen, mitä mahdollisuutta niiden myöskin toivottiin käyttävän hyväkseen. Kreivi Raczyński oli myöskin pyytänyt saada tietää asianomaisten maiden hallitusten kannan kysymyksessä sekä luvannut ilmoittaa asian kehityksestä.

Saman suuntaisen ilmoituksen tekivät Puolan Helsingissä, Räävelissä, Rigassa ja Bukarestissa olevat lähettiläät. Paitsi poliittista sopimusta, ovat he ilmoituksissaan myöskin maininneet Venäjän ehdottaneen Puolalle kauppasopimuksen solmimista.

Erään Rumanian ulkoasiainministeriön nyttemmin viraltapannun virkailijan kautta joutui asia julkisuuteen, mikä aiheutti Venäjän taholta jyrkän demention. Toistaiseksi ei Venäjä myöskään ole osottanut erikoista harrastusta asiaan, joten ei kysymys ole edistynyt sen pitemmälle.

Sen lisäksi, mitä edellä on mainittu, on ulkoasiainministeriössä kerrottu, että venäläiset vuosien kuluessa olisivat valittaneet, ettei "poliittisissa" kysymyksissä ole päästy eteenpäin senjälkeen kuin hyökkäämättömyys-sopimuksen solmimisesta ei tullut mitään ja Litvinowin pöytäkirja allekirjoitettiin. Puola on jo tämänkin vuoksi katsonut olevan syytä ilmoittaa olevansa valmis neuvottelemaan näistä kysymyksistä. Mielenkiintoinen on mielestäni Zaleskin ulkoasiainministeri Procopélle Genevessä tammikuun 18 päivänä mainitsema seikka, että hän oli antanut Patekille ohjeeksi sanoa Antonoff-Ovseenkölle, jos tämä asia heidän välillään tulisi puheeksi, että voitaisiin ajatella sovintomenettelysopimusta Kellog-paktin täydentämiseksi, koska täten ensimmäisen kerran on annettu ymmärtää, ettei asia nykyisessä muodossaan ole joutunut päiväjärjestykseen ai-

nakaan yksinomaan venäläisten aloitteesta.

Olen jo kauan epäillyt, ettei Venäjän taholta yleensä koskaan ole tehty mitään varsinaista ehdotusta, vaan on asiaa yhtä paljon pidettävä Puolan omana aloitteena. Puolan ulkoasiainministeriön virkamiehet ministeriapulainen Beck, itäisen osaston päällikkö, eversti Schaetzel ja saman osaston apulaispäällikkö, kreivi Raczyński, joiden kanssa asiasta on ollut kysymys, ovat aina tuntuneet olevan hiukan hämillään voimatta sanoa juuri mitään asiasta. Palatessani Beck'in kanssa samassa vaunussa Krynican kansainvälisistä hockeykilpailuista, koetti tämä ilmeisesti välttää keskustelua koko asiasta. Beck sanoi nykyään olevan tarkoituksena kiinnittää huomiota kysymyksen taloudelliseen puoleen jättämällä syrjään poliittiset seikat. Kun mainitsin Zaleskille tästä lausunnosta vastasi hän, ettei tässä yhteydessä koskaan ole ollut kysymystäkään taloudellisista seikoista. Siihen nähden, että joulukuun lopulla Puolan omat lähettiläät olivat asemapaikoissaan tehneet ilmoituksen siitä, että Venäjä samalla kertaa halusi kauppasopimuksen solmimista, tuntuu tämäkin peruutus hieman omituiselta ja osottaa sekin kuinka ylimalkaisia ja häilyväisiä puheet venäläisestä ehdotuksesta itse asiassa ovat olleet. Syynä siihen, ettei Venäjän taholta ole mitään asiassa viime aikoina tehty, arveli Zaleski, olevan sen, että Moskovassa ilmeisesti on suututtu siitä, että asia varomattomuuden kautta joutui julkisuuteen Bukarestissa.

Viron tšekäläinen lähettiläs Tofer on puhunut asiasta Antonoff-Ovseenkon kanssa, joka sanoi hänelle jottenkin seuraavaa: "Meillä ei ole syytä tehdä mitään uutta ehdotusta. Meidän ehdotuksemme vuodelta 1926 on edelleenkin voimassa. Emme ole koskaan peruuttaneet sitä. Olemme aina valmiit ryhtymään neuvotteluihin kysymyksessä

olevasta ehdotuksesta. Mitään uusia neuvotteluja ei ole ollut". Samassa yhteydessä oli A.-O. puhunut kiihtyneessä äänilajissa siitä, miten hän oli tullut Puolaan "erinomaisin aikein", mutta miten hänen optimisminsa oli melkein kokonaan mennyt. Tofer on omasta puolestaan myöskin taipuvainen uskomaan, ettei Venäjän taholta ole tehty aloitetta asiassa.

Kaikki mielestäni viittaa siihen, että aloite on tapahtunut täältä käsin. Nykyään ovat venäläiset ilmeisesti loukkaantuneet siitä, että Puolan hallitus on esittänyt asian Venäjän ehdotuksena. Jos aloite olisi ollut Venäjän, ei ole syytä luulla, etteikö se olisi jatkanut tekemäänsä aloitetta siinäkin tapauksessa, että asia on joutunut julkisuuteen. Bolševikit, niinkuin muutkin, tietävät julkisuuden tuleminen olevan kaikkien salaisten ehdotusten lopullisen kohtalon. Nykyään he nähtävästi viivyttellessään haluavat saattaa Puolan hallituksen noloon asemaan, etenkin kun täällä kaikesta päättäen tarpeettomasti häntäillen pyydettiin muitakin valtioita ottamaan osaa neuvotteluihin.

On useita syitä, jotka puhuvat sen puolesta, että Puolassa haluttaisiin hankkia takeita rauhantilan vakauttamisesta idässä. Puolan suhde Saksaan on sellainen, että Puola on pakoitettu, niinkauan kuin sota yleensä on otettava huomioon poliittisena tekijänä, ottamaan huomioon sodan mahdollisuuden läntisellä rajallaan. On senvuoksi luonnollista, että Puolan hallitus, mikäli mahdollista, koettaa turvata itärajaansa Venäjän hyökkäykseltä. On sitäpaitsi olemassa aivan erikoinen syy, minkä vuoksi täällä juuri joulukuun keskivaiheilla oltiin levottomia. Erittäin hälyttäviä tietoja saapui silloin Saksasta. Tunnettu vanha ameriikkalainen sanomalehtimies Simonds oli myöskin silloin

viikon päivät Varsovassa oltuaan kuuden viikon ajan Saksassa tutustumassa sikäläiseen tilanteeseen. Kun tiedän Zaleskin pyytäneen hänet aamiaiselle luokseen, arvelen Simondsin kertoneen hänelle jotenkin samaa kuin hän pari päivää aikaisemmin kertoi minulle. Simonds sanoi kaikkien saksalaisten puoluejohtajien vakuuttaneen hänelle, että kansallissosialistien lukumäärä oli huimaavasti kasvamassa. Hän sanoi olevansa vakuutettu siitä, että tilanne Saksassa vuoden 1931 kuluessa kehittyä sellaiseksi, että kansallissosialistit ottavat vallan käsiinsä ja ilmoittavat liittolaisille, ettei Saksa enää katso Versailles'in sopimuksen sitovan itseään. Kysymykseeni arveliko hän muiden tällöin ryhtyvän joihinkin jyrkkiin toimenpiteisiin, vastasi hän kieltävästi. Yleinen tilanne oli sellainen, ettei ollut ajateltavissa, että ryhdyttäisiin väkivaltaisiin pakkokeinoihin Saksaa vastaan. Tiedän Simondsin kertomusten herättäneen täällä huomiota.^{1/} Tähän tulee lisäksi, että Puolan ja Saksan välit juuri silloin olivat kireimmillään.

Roman Dmowski, yksi kansallisdemokraattien johtomiehiä, näkee myöskin varsinaisen vaaran uhkaavan Puolaa Saksan taholta, minkä vuoksi hänenkin mielestään on koettava järjestää suhteet Venäjään. Tämä onkin hänen puolueensa virallinen kanta. Kun sitäpaitsi ulkomaalaisissa, m.m. englantilaisissa lehdissä viime aikoina on näkynyt tietoja Venäjän sotilaallisista suunnitelmista Puolaa vastaan, on luonnollista, että kaikki puoluekantaa katsomatta mielellään näkevät, että hallitus tekee voitavansa rauhan turvaamiseksi idässä. Useiden sejmien edusmiesten viimeaikaisissa ulkopolitiikkaa koskevissa puheissa on myöskin painostettu hyvien naapuruussuhteiden suo-

---

1/. Osoituksena Simondsin merkityksestä on minulle Amerikan suurlähetystössä kerrottu olevan tapana, että presidentit aina haluavat kuulla hänen käsitystään hänen saapuessaan Washingtoniin.

tavuutta Puolan ja Venäjän välillä. Tämä piirre on ollut huomattavissa silloinkin kun ei suoranaisesti ole ollut kysymys Puolan ja Venäjän suhteista.

"Meidän mielestämme", lausui esim. hallituspuolueen edustaja Mackiewicz, "ei sellainen kanta ettei Venäjää yleensä kutsuttaisi ottamaan osaa Europa-liiton muodostamista tarkoittavaan työhön tai että sitä kohdeltaisiin yliolkaisesti, antaisi hyviä tuloksia. Täten ainoastaan eristetään muun Euroopan yhteys. Tässä kahden meidän kantamme eroaa useimpien muiden europalaisten maiden kannasta. Me olemme tämän suunnattoman suuren valtakunnan naapuri, emmekä voi siitä eristäytyä". Kun ulkoasiainministeri Zaleskilta lehdissä olevien tietojen johdosta kysyttiin eduskunnassa kysymyksessä olevista neuvotteluista, vastasi hän, niinkuin jo olen Ministeriölle ilmoittanut, seuraavasti: "Mitä sanomalehdistön indiskretioniin tulee meidän Venäjän kanssa käytävistä neuvotteluista mahdollisesta non-agressio-paktista on minun huomautettava, että sitä tarkoitettavia neuvotteluja Venäjän kera on kuten teille on tunnettu normaalista diplomaattista tietä jo pitemmän aikaa käyty ja oli niiden tuloksena muun muassa niin kutsutun Litvinowpaktin allekirjoittaminen. Ei ole epäilystäkään siitä, että tätä paktia, joka ei ollut muuta kuin Kelloggpaktin ennenaikaista sovelluttamista, joskin se itsessäänkin on sangen arvokas, voidaan vielä täydentää ja laajentaa. Puolan hallitus on edelleenkin valmis parhaalla tahdolla neuvottelemaan tästä seikasta arvelleen, että jokainen edistysaskel tällä tiellä tarjoaa rauhansäilytykselle lisätakeita."

Tähän lausuntoon sisältyvä valmius neuvotteluihin ryhtymisestä vastaa käsitykseni mukaan Puolan yleisen mielipiteen toivomuksia ainakin tällä hetkellä. Pidän siis mahdollisena, että neuvottelut jonkun ajan päästä tullaan

alkamaan. Ainakin tähän asti ovat venäläiset yleensä olleet halukkaita käymään neuvotteluja poliittisista kysymyksistä naapuriensa kanssa. Toinen asia on päästäkö neuvotteluissa positiiviseen tulokseen. Puhuessani eversti Schaetzelin kanssa kysymyksessä olevista neuvotteluista sanoi hän Venäjän tuskin suostuvan "arbitrage"-menetelyyn, mutta hänen mielestään "conciliaton"kin saattaisi olla hyvä. Puolalais-venäläisiä rajaselkkauksia varten asetettu välityslautakunta toimii erittäin tyydyttävästi. Eversti Schaetzel lausui mahdollisesti ainoastaan oman yksityisen mielipiteensä, mutta osottavat hänen sanansa, miten suotavana monet täällä pitävät välien parantumista Puolan ja Venäjän välillä. Jos Schaetzel, niinkuin väitetään, on marsalkka Pilsudskin erikoinen luottamusmies, on sitäkin vaikeampi olla kiinnittämättä huomiota hänen lausuntoihinsa.

Varsovassa, 23 päivänä helmikuuta 1931.

V. J. Salonen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C13.

ASIA: _____

Ministeri Idmanin kirjelmä no 68.

Waresova

2/3 1981.

Légation de Finlande

Varsova, 7 p:nä maalisk.1931.

N:o 158/65.

9/176 k. 1931		
12/3 31	3	111
RYHMÄ	LUKUNUMERO	ALUE
5	C13	

Herra M i n i s t e r i ,

Täten on minulla kunnia lähettää
Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini
N:o 68 viitenä kappaleena:

Venäjän taholta uhkaava vaara .....siv. 1-4.

Vastaanotkaa, Herra M i n i s t e r i ,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Hj. Procopé

Herra Ulkoasiainministeri Hj.j. P r o c o p é ,

H e l s i n k i .

No	9176	ac	31
12/3	31	3	31
	5	C3	

Ministeri Idmanin raportti

N:o 68.

7. III. 1931.

Venäjän taholta uhkaava

vaara.

Tohtori Törngrén mainitsee mielenkiintoisessa matkakertomuksessaan, jonka Ministeriö hyväntahtoisesti on minulle lähettänyt, Svenska Dagbladet'issa olleesta kirjoituksesta, jossa selostetaan erään Venäjältä äskettäin saapuneen pakolaisen käsitystä Venäjällä vallitsevasta tilanteesta. Kysymyksessä olevan henkilön käsityksen mukaan m.m. "... Molotov .... anser krig oundgängligt ej blott för kommunismens utbredning utan också för dess bevästande i Ryssland." Monissa ulkomalaisissa, erittäinkin englantilaisissa, lehdissä on viime aikoina ollut joukko tietoja, joissa kosketellaan Venäjän sotasuunnitelmia. En ole itse ollut tilaisuudessa seuraamaan englantilaista sanomalehdistöä, mutta puolalaisissa lehdissä olleiden otteiden mukaan olisi Venäjän tarkoituksena aikaansaada sota Puolan kanssa. Pidän tarpeettomana selostaa tässä kaikkia näitä uutisia.

Viittaa ainoastaan "Daily Express"in Moskovan kirjeenvaihtajan Catcham'in lehdelleen lähettämään tiedoitukseen jonka mukaan Venäjän tarkoituksena olisi keväällä provosoida sota Puolan kanssa joko Venäjän Varsovassa olevan lähettilään murhan /1/ tai jonkun rajaselkkauksen kautta. Tiedot mainitsee Catcham saaneensa "korkeassa asemassa olevalta neuvostoviranomaiselta". Askettain on "Morning Postissa" ollut pitkiä selostuksia, joiden mukaan Venäjä on sitä mieltä, ettei sota Puolaa ja Rumaniaa vastaan ole vältettävissä. Mitä Suomeen, Viroon ja Latviaan tulee on kysymys "epävarma".

Minun on sanottava, että ainakin Puolassa suhtaudutaan näihin huhuihin ja tietoihin jotenkin rauhallisesti. En muista pitkiin aikoihin lukeneeni mitään artikkelia, jossa edes teoreettisesti käsiteltäisiin sodan mahdollisuuksia Venäjän kanssa. Tämä on sitäkin huomattavampaa kun puolalaisissa lehdissä on joukottain kirjoituksia, joissa omistetaan huomiota aseellisen yhteentörmäyksen mahdollisuuksiin Saksan kanssa. Olen myöskin koettanut saada selville tunnettaisiinko täällä jotain Molotovin Stalinin mielipiteistä eroavasta käsityksestä, mutta ei kukaan, jolle asiasta olen puhunut, ole siitä sitä ennen mitään kuullut. Täällä ei myöskään olla taipuvaisia uskomaan, että Molotovilla olisi sellaisia mielipiteitä, kuin edellämainitussa artikkelissa väitetään.

Puolan yleisen mielipiteen suhtautuminen Venäjän taholta tätä nykyä ^{sotaan} odotettavaan vastaa sitä käsitystä, joka itsellänikin on. Mahdollistahan on, että Molotov "rivimiehenä" on voinut olla Svenska Dagbladet'in mainitsemaa mielipidettä, mutta vanha venäläi-

nen sananlasku sanoo: "Jolle Jumala antaa viran, hänelle hän myöskin antaa ymmärrystä hoitaa sitä". "Minkätähden rupeisivat venäläiset käymään sotaa nyt", sanoi itäisen osaston päällikkö, eversti Schaetzel kysymyksen ollessa näistä seikoista, "kun he juuri suurella kii-ruulla koettavat toteuttaa n.s. viisivuotissuunnitelmaansa". Nämä sanat ovat luullakseni naulan päähän osattuja.

Se vaara, joka nykyään uhkaa Europpaa, ei ole sota, vaan Venäjän taloudellinen suunnitelma. Minkä vuoksi venäläiset komisariat y.m. puhuvat sodasta ja uhaavat sillä, on seikka, joka on niin monta kertaa tullut selitetyksi, etten katso olevan syytä siihen enää kajota. Merkit viittaavatkin siihen, että vähitellen ruvetaan ymmärtämään, mitä Venäjän taloudellisen suunnitelman toteuttaminen merkitsee. Tähän vaaraan on myöskin Puolassa alettu kiinnittää huomiota. Niin toteaa esim. "Gazeta Warszawska" eräässä äskeisessä artikkelissaan, että Venäjä on palaamassa takaisin maailman markkinoille, mikä seikka nykyisenä yleisen pulakauden aikana on uhaavana enteenä maailman taloudelle. Tästä johtuu lehden mielestä, että venäläinen problemi myöskin poliittisessa suhteessa yhä enemmän tulee kiinnittämään huomiota puoleensa. Viron tšekäläinen lähettäjä Tofer sanoi minulle joku aika sitten, että hänestä olisi parempi jos Venäjällä olisi voimassa kapitalistinen järjestelmä, koska Viro voi nyt helposti joutua aivan suunnattoman taloudellisen ja sitä seuraavan poliittisen paineen alaiseksi.

Tähän astihan ja vielä nytkin pidetään useimmilla tahoilla Venäjän naapurimaissa uskonkappaleena

sitä luuloo, että bolshevismi Venäjällä on kaikkein edullisin systeemi sen naapurimaille, eikä ole voitu kyllin ihmetellä niitä, jotka ovat olleet toista mielipidettä. Se seikka, ettei Venäjä tällä hetkellä ryhtynyt sotaan naapurivaltojaan vastaan ei myöskään mitenkään vapauta näitä aseistautumasta. Taloudellisen vaaran kasvassa lisääntyy myöskin poliittinen vaara.

Mikäli ei bolshevismi tavalla tai toisella joudu kukistetuksi, on Europan valtioiden yhteinen toiminta Venäjän dumpingia vastaan ainoa, joka tulevaisuudessa voi pelastaa sen naapurimaat ankarasta taloudellisesta ja poliittisesta painostuksesta. Venäjän naapurivallat ovat yksinään liian heikkoja. Epäilttävää on voisivatko ne edes tänään sulkea rajansa Venäjän tuotteilta ja asettaa sitä taloudelliseen erikoisasemaan. Vielä vähemmän on se mahdollista tulevaisuudessa. Ne tarvitsevat välttämättä muiden valtioiden tukea.

Valitettavasti eivät yritykset yhteisen taloudellisen rintaman muodostamiseksi bolshevikkeja vastaan ainakaan toistaiseksi näytä lupaavilta. Itsekkäistä syistä koettavat sekä Saksa että Italia, aatteellisista Englannin ulkoministeri Henderson saada Venäjää mukaan Europaliittoon. Pan Europaliiton esimies Coudenhove-Kalergi onkin täydellä syyllä erinomaisessa artikkelissaan /kts. Die Sowietunion und wir, Paneuropa, 1931 Heft 1/ varottanut ottamasta Neuvosto-Venäjää Pan Europan jäseneksi, koska Venäjän tarkoituksena juuri on koettaa särkeä se taloudellinen rakennus, jonka aikaansaamisesta on kysymys. Niinkuin hän osottaa, tulee Venäjä olemaan hävittävänä voimana, jota vastaan Pan Europan välttämättömyyden pakosta olisi puolustauduttava.

Varsovassa, 7 p:nä maalisk. 1931.

V. J. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C13.

ASIA: _____

Ministeri Idmanin raportti no 69.

Varsova.

18/3 1931.

Légation de Finlande

Varsova, 18 p:nä maalisk. 1931.

N:o 184/76.

MINISTERIO		
10/176 (ae) 1931		
23/3 31	2	LEH
RYHMÄ		
5	013	

Herra M i n i s t e r i ,

Täten on minulla kunnia lähettää
Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini
N:o 69 viitenä kappaleena:

Itä-Galizian kysymys..... siv. 1-5.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i ,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Procopé

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. Procopé ,
Helsinki.

MINISTERIO		
10/176 Re. 31		
23/3-31		LIL
PYKKA	OLASTO	AKIA
5	C. B.	

Ministeri Idmanin raportti

N:o 69.

18. III. 1931.

Itä-Galizian kysymys.

Niinkuin tunnettu, joutuu Itä-Galizian kysymys kansainliiton neuvoston käsiteltäväksi. toukokuussa. Sitä ennen on Lontoossa kokoontuvan kolmimiehisen komitean, johon kuuluu Englannin, Norjan ja Italian edustajat, annettava lausuntonsa lausuntonsa valituksista, jotka ovat saapuneet kansainliitolle niiden toimenpiteiden johdosta, joihin puolalaiset viranomaiset ovat ryhtyneet Itä-Galiziassa. Raportissani viimekulu-
neen lokakuun 27 päivältä N. 60 olen selostanut niitä menettelytapoja, joita on käytetty Itä-Galizian rauhoittamisessa. Nämä toimenpiteet -- ennenkaikkea ranskaisuretkikuntien käyttäminen -- ovat monella taholla joutuneet ankaran arvostelun alaisiksi, joten on mahdollista, että asiaa käsittelevän komitean lausunto tulee sisältämään moitteita puolalaisten menettelyä vastaan. Hendersonin ja Mowinckelin kuuluminen komiteaan on myöskin omiaan tekemään tällaisen mahdollisuuden todennäköiseksi.

Tästä epäilemättä johtuu, että puolalaisel-

ta taholta on koetettu vaikuttaa Itä-Galizian ukrainalaisiin, jotta nämä ottaisivat valituksensa takaisin. Ukrainalaisille on luvattu erinäisiä myönnytyksiä. Niin on esim. luvattu jälleen avata ukrainalaiset koulut, jotka metelien aikana suljettiin samoin kuin antaa raha-avustuksia heidän yhdistyksilleen. Sitäpaitsi on kysymys erikoisen vojevoodikunnan /vastaa lääninä/ perustamisesta, joka tulisi käsittämään koko Itä-Galizian. Kerrotaan, että puolalaiselta taholta olisi luvattu nimittää vojevoodiksi Jozewski, joka on kuulunut Petljuran hallitukseen, ja joka nykyään on ukrainalaisten asuman Volhynian vojevoodina. Puolalaiset puolestaan ovat vaatineet ukrainalaisilta, että nämä, paitsi että he ottavat takaisin kansainliitolle jättämänsä valituksen myöskin antavat sitoumuksen, että he vast'edes tulevat suhtautumaan lojaalisesti Puolan valtakuntaan.

N.s. Petljuran ent. hallituksen jäsenet, ennen kaikkea Varsovassa asuva professori Smal-Stocki, ovat koettaneet toimia välittäjinä. Niinkuin jo ennen olen maininnut^{1/} on Puolan ja Itä-Galizian välinen vaikea konflikti saattanut levottomiksi ne ukrainalaiset piirit, jotka ovat perustaneet toiveensa itsenäisestä Ukrainasta läheiseen yhteistyöhön Puolan kanssa. Tästä tähän johtui myöskin heidän ulkoasiainministerinsä Choulguinen minulle Prahassa esittämä pyyntö, että koettaisin myötävaikuttaa sovinnon syntymiseen Puolan hallituksen ja Itä-Galizian välillä.

Itsestään selvää oli, että minun, niinkuin Ministeriökin sähkösanomassaan käsityksenään lausui, on osotettava suurta pidättyväisyyttä tässä kysymyksessä.

1/ kst. raportti marraskuun 12 p:ltä N. 61.

Rajoituinkin siihen, että Varsovaan tullessani Itä-Galizian kysymyksestä keskustellessani ulkoasiainministerin apulaisen, eversti Beckin kanssa, kerroin ukrainalaiselta taholta minulle esitetystä pyynnöstä. Huomautin, etten katso voivani sekaantua tähän asiaan, mutta tiedustelin saattoiko eversti Beck mahdollisesti sanoa jotain Puolan hallituksen vastaisista suunnitelmista Itä-Galiziaan nähden. Siihen nähden, että kysymystä usein diplomaattipiireissäkin pohditaan, oli mielestäni hyväkin jos tiedän miten Puolan hallitus asiaa katselee. Beck lausui minulle tyytyväisyytensä siitä, että olin avoimesti puhunut hänelle asiasta. Hän sanoi voivansa vakuuttaa, että Puolan hallituksen päämääränä on hyvien väliden aikaansaaminen Itä-Galiziaan. Siinä ministerineuvoston istunnossa, jossa päätettiin rankaisutoimenpiteistä, lausuttiin samalla käsitys, että rauhoittamisen jälkeä olisi yritettävä sovelluttaa ukrainalaisystävällistä politiikkaa. Kysyin Beckiltä saattoiko hän sanoa mihi toimenpiteisiin tultaisiin ryhtymään mainitsemansa päämäärän saavuttamiseksi. Sanoin saaneeni käsityksen, ettei Puolan hallitus ollut halukas antamaan Itä-Galizialle autonomiaa, koska siellä oli verrattain suuri puolalainen väestö, jota ei tahdottu erottaa Puolasta. Beck vastasi mainitsemani syyn tekevän erittäin vaikeaksi antaa ruteeneille autonomiaa, mutta tulisi hallitus muilla tavoin tekemään myönnytyksiä. Hallitus ei ollut kuitenkaan vielä silloin määritellyt kantaansa, joten hänen oli mahdoton yksityiskohtaisesti selostaa tulevaisuudessa sovellettavaa ohjelmaa. Lausuin tähän myöskin olevani sitä mieltä, että olisi erittäin toivottavaa, jos välit Puolan ja Itä-Galizian välillä pa-

ranisivat ja voitaisiin löytää muodot, jotka tekisivät hedelmällisen yhteistyön mahdolliseksi.

Sitävastoin en ole asettunut yhteyteen Itä-Galizian ukrainalaisten kanssa. Olen joskus -- luultavasti Smal-Stockin aloitteesta -- saanut kutsun saapua täällä toimivan Prometheus-yhdistyksen kokouksiin. Yhdistykseen kuuluu paitsi Ukrainan myöskin Azerbeidzanin, Donin, Grusian, Uralin kasakoiden, Krimin, Kubanin ja Pohjois-Kaukasian kansojen edustajia. En katso kuitenkaan, että asemani sallii minun käydä näissä kokouksissa sitäkään suuremmalla syyllä kun on varmaa, että tšekäläisellä Venäjän lähetystöllä on tarkat tiedot kokouksen osanottajista, ja osanottoani epäilemättä pidettäisiin epäystävällisenä tekona "ystävällisissä ~~suhteis-~~sa olevaa valtiota" kohtaan.

Puolalaisten viranomaisten ja ukrainalaisten välillä käydyt neuvottelut, joista edellä mainitsin, eivät ole kuitenkaan ainakaan toistaiseksi johtaneet tulokseen. Professori Smal-Stocki on kertonut minulle neuvottelujen katkenneen siihen, että Itä-Galizian ukrainalaiset vaativat Puolan hallitukselta lupauksia, että Itä-Galizia saisi autonomian. He ovat tällöin painostaneet, että kysymyksessä on kansainvälinen velvoitus, jonka Puola on velvollinen täyttämään. Ainoastaan tällä ehdolla ovat he ilmoittaneet olevansa valmiit antamaan Puolan hallituksen toivoman lojaalisuusjulistuksen.

Siihen nähden, että usein on sanottu saksalaisten vaikeuttavan sovinnon aikaansaamista Itä-Galizian ja Puolan välillä, kysyin Smal-Stockilta olivatko saksalaiset hänen käsityksensä mukaan jollain tavoin sekaantuneet nyt käytyihin neuvotteluihin. Smal-Stocki vas-

tasi olevansa vakuutettu siitä, etteivät saksalaiset olleet syypäitä neuvottelujen katkeamiseen. Sitävastoin olivat bolshevikit epäilemättä m.m. lehdissään julkaisemillaan uutisilla ja väärillä tiedoilla koettaneet vaikeuttaa sovinnon syntymistä. Bolshevikkien etujen mukais^ata on, että Itä-Galizian ja Puolan välit pysyvät mahdollisimman huonoina. Sitäpaitsi on luultavaa, että Itä-Galizian vuoden 1918 hallituksen entinen ulkoasiainministeri Paneiko, joka nykyään asuu Parisissa, on koettanut vaikeuttaa sovintoa. Paneiko ryhmänsä kanssa kuuluu nimittäin niihin ukrainalaisiin, jotka ennen näkisivät Itä-Galizian kuuluvan venäläiseen kuin puolalaiseen liittoon.

Siitä huolimatta, että puolalais-ukrainalaiset neuvottelut kansainliitolle jätetyn valituksen peruuttamisesta ovat rauenneet, ei puolalaisella taholla kuitenkaan vielä ole luovuttu ajatuksesta jollain tavoin heikentää ukrainalaisten kansainliitolle jättämien valitusten vaikutusta. Eräessä eilisessä lehdessä on mainittu edusmies Holowkon /ent. ulkoasiainministeriön virkamies/ nykyään neuvottelevan sejin ukrainalaisten edustajien kanssa siitä, että nämä antaisivat selityksen, jossa jossain määrin lievennettäisiin kansainliitolle annetun valituskirjelmän sisällystä. Hyvitykseksi suostuisi Puolan hallitus aikaisemmin mainitsemini kompensatioihin. Luultavaa on, että puolalaisten halu saada asian käsittely kansainliitossa mikäli mahdollista estetyksi, ei ainoastaan johdu siitä, ettei tahdottaisi julkisesti käsiteltävän Itä-Galiziassa toimineiden ranskaisuretkikuntien tekoja, vaan johtunee se yhtä paljon pyrkimyksestä estää Itä-Galizian kysymyksen joutumista kansainvälisen käsittelyn alaiseksi yleensä.

Varsovassa, 18 p:nä maaliskuuta 1931.

V. J. Linnau

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C13.

ASIA: _____

Ministeri Italian raportti us Jo.

Praha.

21/4 1931.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
PRAHA II,
VÁCLAVSKÉ NÁM. I.A

Huhtikuun 22 p:nä 1931.

No 318.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
K: 11/187 (no. 10 31)		
22/4-3102		LL
RYHMÄ	LUOKA	ALUE
5	CB	

Herra Ulkoasiainministeri,

Allekirjoittanut lähettää täten kun-
nioittaen raportin no 70,

Rumanian sisäinen tilanne. Hallituksen vaihdos.

Vastaanottaa, Herra Ministeri, syvim-
män kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Linn

Herra

Vapaaherra ASYRJÖ-Koskinen,

Suomen Ulkoasiainministeri,

y.m., y.m., y.m.

Helsinki.

yleinen tyytymättömyys myöskin osaltaan helpotti kunin-
gas Carolin viimekesäistä palaamista Rumaniaan. Heti ryh-

Ministeri Idmanin raportti.

No 70.

ULKOASIA		
11/138	lac	31
27/4.31	2	
5	Cc8	

Rumanian sisäinen tilanne.

Hallituksen vaihdos.

Niinkuin jo syksyllä lähettämässäni raportissa mainitsin, oli kansallisen talonpoikaispuolueen hallituksen asema suuresti heikontunut. Tämä johtui ennen kaikkea seuraavista syistä:

- 1/ Vaikea taloudellinen tilanne, ennen kaikkea maatalouskriisi, joka vaikuttaa maataloustuotteiden myyntiä.
- 2/ Taloudellisesta kriisistä johtuva yleinen rahapula. Diskonttokorko on 15 prosenttia. Valtion budjetin vajaus lienee tänä vuonna noin 10 miljardia leita (2500miljoonaa Suomen markkaa).
- 3/ Kansallisen talonpoikaispuolueen ei ole onnistunut saada aikaan järjestystä maan hallinnossa. Suurimpana epäkohtana on edelleenkin virkamiesten keskuudessa vallitseva epärehellisyys ja lahjusten otto. Virkatoverien kertomusten mukaan tehdään myöskin hallituksen jäseniä vastaan tässä suhteessa erittäin raskaita syytöksiä.

Epäilemätöntä on, että maassa vallitseva yleinen tyytymättömyys myöskin osaltaan helpotti kuningas Carolin viimekesäistä paluunista Rumaniaan. Heti ryh-

dyttyään hoitamaan asioita koetti kuningas muodostaa hallituksen, jossa hallituspuolueeseen kuuluvien henkilöiden ohella olisi ollut muitakin valtiollisia ja yhteiskunnallisia toimihenkilöitä. Hallituksen uudistamisyrityksiä vaikeutti kuitenkin vapaamielisten suhtautuminen maahan palanneeseen kuninkaaseen.

Syksyllä oli tilanne jo sikäli muuttunut, että useat tunnetut vapaamielisen puolueen jäsenet, niin kuin muaki George Bratianu, tunnetun Jean Bratianu-vainajan poika sekä rikas teollisuuden harjoittaja ja innokas politikko Argetoianu ilmoittivat tulevansa suhtautumaan lojaalisesti kuninkaaseen ja erosivat puolueesta. Hallituksen asema heikontui sitäpaitsi kuninkaan ja pääministeri Maniun riitaantumisen kautta, joka johti viime mainitun eroon. Puolueiden väliset riidat eivät kuitenkaan vielä silloin tehneet mahdolliseksi hallituksen muodostamista laajemmalla pohjalla. Maniun jälkeen on ulkoasiainministeri Mironescu toiminut pääministerinä, mutta alusta pitäen saattoi aavistaa, ettei hänen hallituksensa tulisi pitkäaikaiseksi.

Vapaamielisten täydellinen kannanmuutos kuninkaaseen teki siltämminkin mahdolliseksi koettaa aikaan saada kokoomushallitusta, jossa olisivat edustettuina sekä vapaamieliset että kansallinen talonpoikaisspuolue. Niinkuin jo syksyllä ministeriölle tiedoitiin, pidettiin Romanian Lontoon ministeriä Titulescua, joka ei itse lukeudu mihinkään puolueeseen, henkilönä, joka paraiten saattoi muodostaa kokoomushallituksen. Paitsi että Titulescua näytään pidettävän eräänlaisena "kansallisena

nerona", toivottiin myöskin, että hän suhteittensa kautta Kansainliittoon saisi tämän avustuksella lainan.

Kysymyksen ollessa Rumanian sisäisistä oloista, on syytä sen lisäksi mitä edellä on sanottu valtion huonosta raha-asiaintilasta, vielä lisätä seuraavaa. Joku aika sitten saatiin Ranskasta 1.325 miljoonan frangin suuruinen laina. Tämä laina saatiin kuitenkin niin ankerilla ehdoilla, että se on herättänyt yleistä tyytymättömyyttä Rumaniaassa. Kuvaavaa onkin Bukarestissa olevan Italian lähettilään Preziosin minulle lausumat sanat: "Vielä yksi tällainen laina, ja Ranskan ja Rumanian välinen ystävyys on lopussa". Sitäpaitsi määrättiin lainaa annettaessa, mitä tarkoituksia varten se oli annettu ja vieläpä miten suuri määrä kutakin tarkoitusta varten oli käytettävä. Lainavälikirjan mukaan on laina annettu maanteiden ja rautateiden rakentamiseen ja korjaamiseen, maatalousluottoon ja eräiden valtion velkain korkojen maksuun ja kuoletukseen. Valtion budjetissa oleva tuntuva vajeaus tekee kuitenkin välttämättömäksi uuden lainan saamisen. Syynä siihen, ettei Rumania, niinkuin eräät muut maat, toistaiseksi ole yrittänyt saada lainaa Kansainliiton avustuksella, on ollut se, ettei ole haluttu saada kansainvälistä kontrollia lainavarojen käyttöön. Mikäli eräs uuden hallituksen jäsenistä minulle kertoi, on Rumania nyttemmin valmis suostumaan siihen, että Kansainliitto lähettää Bukarestiin kysymyksessä olevan "kontrollöörin".

Niinkuin Ministeriölle ilmoitin, ei yleensä uskottu, että Titulescun onnistuisi saada vapaamielisen ja kansallisen talonpoikaipuolueen jäseniä astumaan samaan hallitukseen. Kokoushallituksen muodostamista vaikeut-

tavat useat seikat. Ennen kaikkea on esteenä se, ettei hallitusta Rumanlassa nimitetä eikä voida nimittää eduskunnan kokoonpanon mukaan, vaan ^{eduskunta} muodostetaan hallituksen mukaan. Senjälkeen kun hallitus on nimitetty, määrätään uudet vaalit, joissa hallitus vaikutusvaltansa ja viranomaisten toimienpiteiden avulla saa valtavan enemmistön. Niin omituiselta kuin tämän kaltainen parlamentarismia sovelluttaminen - hallitusmuodon mukaan on hallituksen nautittava eduskunnan luottamusta - tuntuukin, on siitä hallituksella se etu, ettei sen tarvitse pelätä, että eduskunta jollain tavoin häiritseisi sen toimintaa. *)

Kun useat puolueet ovat hallituksessa, on niiden siis keskenään sovittava edustajapaikkojen jaosta, mikä luonnollisesti aiheuttaa suuria vaikeuksia. Vastoin odotuksia onnistui kuninkaan ja Titulescun saada kummaltakin val-

---

*) Joskus voi tällaista tapahtua. Viimeisen aiheen nyt päättyneeseen hallituspulaan antoi se seikka, ettei eduskunta hyväksynyt kauppaministeriön valmistamaa esitystä erään tehtaan ostamisesta valtiolle. Lunastussummaa pidettiin korkeana, minkä vastustuspuolueen taholta väitettiin johtuvan siitä, että kauppaministeri Manuilescu itse kuului tehtaan omistajiin. Eduskunnan outo menettely herätti yleistä hämmästyksiä. Manuilescu jätti eronhakemuksensa. Väitetään, että eronpyyntö olisi tapahtunut kuninkaan kehotuksesta, joka halusi aikaansaada hallituspulan tällä tavoin. Kun Manuilescu on kauppaministerinä undesskin hallituksessa, ei syytöksiä nähtävästi ole pidetty raskaina.

tapuolueelta sitoumus, että nämä antaisivat kannatuksensa uudelle hallitukselle. Tällainen hallitus olisi ollut uutuuks Rumanian historiassa. Titulescun ja suurten puolueiden välillä tehtiin sopimus, että Titulescu saisi uudessa eduskunnassa omia ystäviään varten 72 edustajapaikkaa sekä vapaamielinen ja kansallinen talonpoikaipuolue saisivat kumpikin 100 edustajaa. Muut paikat olisi jaettu pienten ryhmien ja vähemmistökansallisuuksien välillä. Sekä Maniu että vapaamielisten johtaja Duca ilmoittivat astuvansa hallitukseen.

Kaikki olivat jo varmoja siitä, että kokoomushallitus saataisiin muodostetuksi ja ulkoasiainministeriö antoi lähettikille tämän mukaisen tiedon, mistä viimeinen asiaa koskeva sähkösanomani johtui. Osottautui kuitenkin, etteivät pienet puolueet, kenraali Averescun, George Bratianun ja tohtori Lupun talonpoikaistryhmä suostuneet yhteistyöhön muiden kanssa nyt ehdotetulla pohjalla. Titulescu, joka nähtävästi aluksi olisi ollut suostuvainen muodostamaan virkamieshallituksenkin, kieltäytyi sittemmin tehtävästä. Kuningas sai tällöin Bukarestin yliopiston rehtorin, professori Iorgan muodostamaan ammattiministereistä kokoonpannun hallituksen. Hallitukseen on täkäläisissä lehdistä olleiden tietojen mukaan nimitetty virkamiehiä, vieläpä joskus ilman näiden tietoa ja suostumustakin. Edelläänmainittu Argetolanu, joka ainakin toistaiseksi hoitaa ulkoasiainministerin tehtäviä, on vanha, tunnettu politikko, jota yleensä pidetään etevänä henkilönä.

Mahdollista on, että uudet vaalit, joka tapauksessa ainakin syksyllä tulevat tapahtumaan. Tähän viittaa sekin, että Iorga on pidättänyt itselleen tärkein sisäminis-

terin paikan. Mahdollista on sekin, että sen jälkeen kun uudet vaalit on toimitettu, Titulescun annetaan uudestaan koettaa muodostaa kokoomushallitus. Rumaniaassa on epäilemättä herättänyt suurta mielipahaa, ettei kokoomushallituksesta tullut mitään. Kaikkiällä toivottiin siitä erittäin paljon. Toivottiin ennen kaikkea, että tällainen hallitus saisi aikaan järjestystä valtion hallinnossa sekä rahavainhoidossa ja että siten saataisiin loppumaan valtion varojen ja lahjusten otto. Kokoomushallituksen samoin kuin jokaisen rumonialaisen hallituksen on kuitenkin tällöin voitettava olevista oloista johtuvat esteet, joiden voittaminen on osottautunut sitäkin vaikeammaksi kun ne eivät johdu ainoastaan ulkonaisista syistä, vaan pohjautuvat viime kädessä kansan luonteeseen ja voimassa oleviin tapoihin yleensä. Omasta puolestani en ole vakuutettu siitä, että kokoomushallituksella olisi enemmän edellytyksiä tähän kuin tähänastisillakaan. Voidaan ennemminkin sanoa, että vastapuolueen arvostelu voi olla erittäin terveellinen ja välttämätönkin maassa, jossa ei eduskunta kokoonpanonsa vuoksi harjota mitään kritiikkiä hallitukseen nähden. "Rumania on maa", sanoi Ranskan lähettiläs Puaux kerran sattuvasti minulle, "jossa aina odotetaan Messiasta".

Praha, huhtikuun 21 pnä 1931.

V. J. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C13.

ASIA: _____

Ministeri Lehmanin raportti no 72.

Varsova.

12/5 1931.

Légation de Finlande

Varsova, 12 p:nä toukok.1931.

N:o 340/128.

14/12/31		
15/5-31	2	15/5
5	CB	

Herra M i n i s t e r i ,

Täten on minulla kunnia lähettää
Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini
N:o 72 viitenä kappaleena:

Puolan ja Rumanian kanta Saksan
ja Itävallan tulliliittoon nähden. . . siv.1-5.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i ,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

A. S. Yrjö-Koskinen

Herra Ulkoasiainministeri,
Vapaaherra A. S. Yrjö-Koskinen,
H e l s i n k i .

OULU-AMMUNTO		
14/1774/10. 21		
15/5.31		
5	C13	

Ministeri Idmanin raportti

N:o 72.

12.V.1931.

Puolan ja Rumanian kanta Saksan
ja Itävallan tulliliittoon nähden.

Viime raportissani olen selostanut ulkoasiainministeri Beneš'in esitystä ja mielipiteitä otsikossa mainitusta kysymyksestä. Ulkoasiainvaliokunnassa pitämässään puheessa lausui tämä m.m. Pienen Ententen ja Puolan olevan samalla kannalla kuin hän. Tämä on kuitenkin totta ainoastaan erinäisin rajoituksin.

Mitä ensinnäkin Puolaan tulee, suhtaudutaan siellä jotenkin rauhallisesti suunniteltuun tulliliittoon. Aluksi tunnuttiin sekä ulkoasiainministeriössä että sanomalehdistössä pidettävän asiaa tosiseikkana, jonka tapahtumista tosin voitiin valittaa, mutta jonka toteutumista tuskin voitiin välttää. "Saksan ja Itävallan yhtyminen", sanoi minulle ulkoasiainministerin apulainen, eversti Beck, "on jotain, minkä on aavistettu kerran tapahtuvan". Puolan taloudellisiin etuihin saattaa tulliliitto vaikuttaa epäedullisesti sikäli, että on mahdollista, että Puolan maatalouden tuotteiden - ennen kaikkea sikojen - vienti Itävaltaan vaikeutuu. Minusta

tuntui kuitenkin siltä niinkuin olisi katsottu, että Puolalla on niin paljon omia vaikeuksia Saksan kanssa, ettei pidetty tarpeellisena aktiivisesti sekaantua kysymykseen, joka ei ensi sijassa koske Puolaa. Puolan ja Tshekkoslovakian välit eivät myöskään ole niin lämpimät, että olisi tahdottu sekaantua asiaan viimeksimainitun maan etujen vuoksi.

Saapuessani Bukarestiin havaitsin sielläkin suhtauduttavan verrattain rauhallisesti kysymykseen Rumaniaassa on niitä, jotka katsovat että Rumanialle olisi edullista tehdä sopimus Saksan ja Itävallan kanssa. Rumania kärsii suuresti maataloudessa vallitsevasta pulakaudesta. Sopimus teollisuusmaiden Saksan ja Itävallan kanssa saattaisi senvuoksi tarjota sille suuria etuja. Tähän tulee lisäksi, että rumanalaisissa lehdissä kerrottiin Tshekkoslovakian maatalousministerin eräässä puheessaan sanoneen, että Tshekkoslovakian maanviljelysväestö on niin paljon korkeammalla sivistystasolla kuin Rumanian ja Jugoslavian talonpoika, ettei Tshekkoslovakia voi avata rajojaan näiden maiden maataloustuotteille alentamatta oman väestönsä taloudellista ja henkistä tasoa. Tshekkoslovakian lähetystö kumosi tosin nämä uutiset, mutta ei kukaan tuntunut uskovan dementiaa.

Kun Beneš puheessaan sanoo, että Tshekkoslovakia on hänestä ainoa maa, joka taloudellisen rakenteensa vuoksi saattaisi solmia tulliliiton Saksan ja Itävallan kanssa, on kysymyksenalaista onko hän itsekään täysin vakuutettu väitteensä oikeudesta. Toisiaan täydentävien maiden luulisi päinvastoin olevan helppomman solmia tulliliitto keskenään. Näyttääkin sil

tä niinkuin Beneš'in ja Briandin vastasuunnitelmissa ensimmäisellä sijalla oleva ehdotus maanviljelysmaiden pulan lieventämisestä juuri tarkoittaisi ennen kaikkea Rumanian, Jugoslavian, Bulgarian ja Unkarin pidättämistä ryhtymästä neuvotteluihin Saksan-Itävallan kanssa. Vaikkakaan ei siis voida sanoa rumonialaisen yleisen mielipiteen ainakaan yksimielisesti asettuneen tuomitsevalle kannalle tulliliittoon nähden, on sanottava, että Rumanian hallitus on sillä kannalla, että Rumanian on koetettava poliittisista syistä tukea Tšekkoslovakiaa.

Eräs Pieneen Entente-ryhmään kuuluvan maan edustaja Bukarestissa kertoi minulle luottamuksellisesti, että Ranska oli lähettänyt kaikille liittolaisilleen kehotuksen tukea sen aktiona tulliliittoa vastaan. Liittolaissuhde oli "koetuksella". Kysymyksessä oleva diplomaatti lisäsi vielä, että liittolaiset - niihin luettuna Puolakin - jo rahallisesti ovat niin riippuvaisia Ranskasta, ettei hänen mielestään ollut ajateltavissakaan, että ne saattaisivat ajaa toista poliittikkaa. Joskin siis Pienen Ententen poliittinen kanta tässä kysymyksessä on sama, olisi suuri erehdys luulla, että ne kaikki itse asiassa suhtautuisivat samalla tavalla Saksan ja Itävallan väliseen tulliliittoon. Rumanian silloinen ulkoasiainministeri Mironescu nimenomaan painosti minulle, ettei Rumania aijo ainakaan toistaiseksi ryhtyä minkäänlaisiin vastalauseisiin tulliliittoa vastaan, vaan odottaa rauhallisesti asian kehitystä. Näyttää myöskin niinkuin äsken pidetyssä Pienen Ententen konferenssissa Bukarestissa Rumania ja Jugoslavia olisivat olleet p'dättyväisempiä kuin Tšekkoslovakia olisi toivonut.

Mitä Puolaan tulee ovat useat lehdet viime aikoina - mahdollisesti Ranskan jyrkän kannan vuoksi - kirjoittaneet tulliliittoa vastaan. /Sosialistien äänenkannattaja "Robotnik" on sitävastoin kirjoittanut sen puolesta/. Vaikkakin Puolan hallitus epäilemättä seuraa Ranskaa tässä kysymyksessä, ei se kuitenkaan tunnu olevan halukas tekemään itseään täysin solidaariseksi Tšhekkoslovakian kanssa. Kerroin Zaleskille, että Benes oli sanonut minulle tekevänsä kansainliiton neuvostolle kysymyksen, onko Itävallalle suurempi uhraus olla täysin itsenäinen kuin Tšhekkoslovakialle se, että se joutuisi taloudellisesti riippuvaksi Saksasta ja Itävallasta. "Kukaan ei tule vastaamaan hänelle mitään tällaisiin kysymyksiin", arveli Zaleski. Hän luuli neuvoston tulevan käsittelemään asiaa juriidisena kysymyksenä. Mitä Briandin ja Benes'in suunnittelemiin teollisuushaarojen välillä tehtäviin sopimuksiin tulee, oli Zaleski epäilevällä kannalla niiden onnistumiseen nähden. Hän viittasi vuosikausia kestäneisiin tuloksettomiin neuvotteluihin, joiden tarkoituksena oli kivihillen tuotannon rajoittaminen. Bukarestin ulkoasiainministeriössä sanottiin minulle aivan suoraan ranskalaisten suunnitelmien toteuttamisen vievän vuosikymmeniä.

On oikeastaan kohtalon ivaa, että Tšhekkoslovakian teollisuus, joka on suurimmaksi osaksi saksalaisten käsissä, haluaisi suurimmalta osaltaan liittymistä tulliliittoon Saksan ja Itävallan kanssa. On myöskin olemassa eräitä tšhekkiläisiä teollisuushaaroja, niinkuin jalkineteollisuus /Bata/, jolla ei olisi mitään sitä vastaan.

Mitä tulee väitteeseen että tulliliitto on

ristiriidassa rauhansopimuksen kanssa, eivät kaikki tunn-
nu olevan yhtä varmoja siitä kuin Briand ja Benes.
Olen saanut käsityksen, että monet diplomaatit pitä-
vät Ranskan tappiota Haagin tuomioistuimessa yhtä mah-
dollisena kuin Saksankin. Saksan Prahassa oleva lähet-
tiläs, tohtori Koch sanoi minulle Saksan taipuvan ai-
noastaan oikeudellisten syiden edessä. Ranska tulee var-
maankin jatkamaan vastustustaan käytettävinaan olevin
keinoin siinäkin tapauksessa, että Haagin tuomioistui-
men lausunto olisi edullinen Saksalle ja Itävallalle.
Olen saanut käsityksen, että on tarkoitus kaikin mah-
dollisin tavoin vaikuttaa Itävaltaan, jotta se luopui-
si suunnitellusta liitosta.

Varsovassa, 12 p:nä toukokuuta 1931.

V. J. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C13.

ASIA:

Ministeri Puolainin raportti no 73.

Varsova.

10/5-21.

Légation de Finlande

Varsovassa, 18 p:nä toukok.1931.

N:o 355/132.

LÉGATION DE FINLANDE		
15	128	131
21/5.31		
5	13	

Herra Ministeri, /

Täten on minulla kunnia lähettää
Teille, Herra Ministeri, raporttini
N:o 73 viitenä kappaleena:

Venäläispuolalaiset neuvottelut.. siv. 1-2

Suomalais-venäläiset suhteet. ... siv. 3-5.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

W. J. L. L. L.

Herra Ulkoasiainministeri,
Vapaaherra A.S. Yrjö-Koskinen,
Helsinki.

15/178 Pie. 31		
21/5.31		
5	C13	

Ministeri Idmanin raportti

N:o 73.

18.V. 1931.

a/ Venäläis-puolalaiset
neuvottelut.

T.k. 16 päivän aamuna saapui Estin lähettiläs Tofer luokseni. Hän kertoi, että lähetystölle oli tiedoitettu Tallinnan ulkoasiainministeriöstä, että Puolan sikäläinen lähettiläs Libicki oli huhtikuussa kertonut ulkoasiainministeriössä, että Venäjä oli uudestaan tehnyt Puolalle ehdotuksen nonagressio-sopimuksen solmimisesta. Tähän sopimukseen sisältyisi myöskin määräyksiä sovinto-menettelystä. Puola oli vastannut olevansa valmis allekirjoittamaan Venäjän kanssa tällaisen sopimuksen sillä ehdolla, että Venäjä solmisi samanlaisen sopimuksen kaikkien läntisten naapuriensa kanssa, Suomesta alkaen Rumaniaan. Kysymyksessä olevat valtiot eivät siis ottaisi yhdessä osaa sopimuksen laatimiseen, vaan solmittaisiin joukko erillisiä sopimuksia. Tofer sanoi, ettei Varsovassa

kukaan ollut maininnut hänelle mitään tällaisesta ehdotuksesta. Hän kysyi minulta tiesinkö siitä jotain. Vastasin kuulevani asiasta ensi kerran. Tofer kertoi kosketelleensa asiaa Venäjän tšekäläisen lähettilään Antonoff-Ovseenkon kanssa, ja oli tämä jyrkästi kieltänyt, että Venäjä olisi tehnyt tämän tapaisia ehdotuksia Puolalle. Antonoff-Ovseenko ei ollut itse käynyt Varsovan ulkoasiainministeriössä pariin kuukauteen. Patek ei samoin ollut kuukausiin näyttäytynyt Venäjän ulkoasiainministeriössä Moskovassa. Tofer sanoi minulle pitävänsä asiaa erittäin omituisena, ja huomasin hänen epäilevän Libickin Tallinnassa antamia tietoja. Hän sanoi pitävänsä omituisena, että aina ennen kansainliiton kokouksen alkua puolalaiset kertovat Moskovan tehneen heille tämän tapaisia ehdotuksia.

Olen Varsovaan palattuani ollut yhdessä ulkoasiainministeri Zaleskin, everstien Beckin ja Schätzelin sekä itäisen osaston apulaispäällikön, kreivi Lubien skin kanssa, mutta ei kukaan näistä ole minulle mitään asiasta maininnut.

Samana päivänä kuin Tofer oli käynyt luonani tapasin Antonoff-Ovseenkon lounaalla Tanskan lähetystössä. Lounaan jälkeen lyöttäydyin hänen seuraansa ja kävelimme yhdessä lähetystön puistossa. Mainitsin hänelle kulkevan huhuja, että Puolan ja Venäjän välillä neuvoteltaisiin jonkinlaisesta nonagressio-sopimuksesta. A.-O. kielsi tämän jyrkästi. Lehdissä olleet tiedot, että Venäjä oli ehdottanut Puolalle neuvotteluja, olivat täysin perättömiä. Kuuteen vuoteen ei Venäjä ole Puolalle tehnyt tällaista ehdotusta.

Varsovassa, 18 p:nä toukokuuta 1931.

V. J. Lamm

Ministeri Idmanin raportti

N:o 73.

18.V.1931.

b/ Suomalais-venäläiset

suhteet.

Keskustelumme kuluessa sanoin Antonoff-Ovseenkelle, etteivät Suomen ja Venäjän nykyiset suhteet miellyttäneet minua. Olin saman päivän aamuna nähnyt puolalaisissa lehdissä tiedon jyrkästä nootista, jonka Venäjän hallitus oli jättänyt meille. Mielestäni oli valitettavaa, että, niinkuin näytti, välit molempien maiden välillä olivat joutuneet kireiksi. Niinkuin Antonoff-Ovseenko tiesi, olivat Venäjän edustajat rauhaa Tartossa solmittaessa antaneet selityksen, jossa luvattiin eräitä oikeuksia Inkerin suomalaiselle väestölle. Oli senvuoksi tehnyt erittäin ikävän vaikutuksen Suomessa kun oli ryhdytty karkoittamaan inkeriläisiä heidän asuinpaikoiltaan.

Antonoff-Ovseenko sanoi itsekin valittavana sitä, että Suomen ja Venäjän suhteet olivat kär-

jistyneet. Välien kärjistyminen oli hänen käsityksensä mukaan alkanut kesällä kun suomalaisia kommunisteja oli kyyditty rajan yli.

Vastasin tähän, ettei suomalaisilla viranomaisilla ollut kyydityksissä mitään osaa. Päinvastoin oli hallitus tehnyt lopun näistä kyydityksistä. Niihän ei ollut enää sattunut pitkiin aikoihin, minkä venäläistenkin täytyi myöntää.

Antonoff-Ovseenko myönsi olevan totta, ettei kyydityksiä enää ollut sattunut. Mitä inkeriläisiin tulee, oli heihin nähden noudatettu samaa politiikkaa kuin muihinkin nähden. Syyt karkoituksiin eivät olleet poliittisia.

Huomautin puhuvani yksityisenä henkilönä -- kummallakaan meistä ei ollut aihetta keskustella asiasta "virallisesti". Oli hyvin mahdollista, ettei Neuvosto-Venäjän hallituksella ollut mitään tekemistä asian kanssa, vaan että oli kysymys paikallisten viranomaisten toimenpiteistä. Olisi kuitenkin syytä estää tällaiset toimenpiteet, joilla ei suuren Venäjän etujen kannalta ollut mitään käytännöllistä merkitystä. Mitä merkitsee Venäjälle kysymyksessä oleva pieni väestö? Sen huono kohtelu, jota edellä mainitsemastani syystä Suomessa sitäpaitsi pidetään annettujen lupaus-ten rikkomisena, herättää luonnollisesti katkeruutta.

Antonoff-Ovseenko sanoi, ettei hänen käsityksensä mukaan ollut laisinkaan välttämätöntä, että oli olemassa konflikteja Suomen ja Venäjän välillä, vaan että ne olisivat vältettävissä. Hän ei myöskään tahtonut syyttää Suomen hallitusta venäläisvastaisesta

mielialasta, vaan oli se luultavasti sellaisten yksityisten kansalaispiirien aiheuttama, jotka halusivat kärjistä Venäjän ja Suomen välejä.

Saamani vaikutus oli, että Antonoff-Ovseenkolla oli jotenkin vähän halua ryhtyä puolustamaan venäläisten viranomaisten karkoitustoimenpiteitä.

Varsovassa, 18 p:nä toukokuuta 1931.

W. J. Linnell

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 13.

ASIA:

Ministeri Idmanin rap. N:o 74.

Varsova.

30/5 - 31.

Légation de Finlande

Varsova, 30 p:nä toukok. 1931.

N:o 383/142.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 16 / 178 SalD. 1931		
2/6-31	2 -	LEE -
RYHMÄ	OSASTO	AKIA
5	C13	

Herra M i n i s t e r i ,

Täten on minulla kunnia lähettää
Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini
N:o 74 viitenä kappaleena:

Pääkonsuli Noé taloudellisesta
tilanteesta . . . . . siv. 1-4.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i ,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

V. Yrjö-Koskinen

Herra Ulkoasianministeri,
Vapaaherra A. S. Yrjö-Koskinen,
H e l s i n k i .

Ministeri Idmanin raportti

N:o 74.

30.V. 1931.

Pääkonsuli Noé taloudelli-
sesta tilanteesta.

Eilen kävi luonani Danzigin pääkonsulimme Noé. Hän on, niinkuin tunnettu, huomattava liikemies ja suuren Danziger Werftin pääjohtaja. Noé palasi juuri pitkältä matkalta, jonka kuluessa hän m.m. oli käynyt Parisissa, Berlinissä, Wienissä, Budapestissa sekä kaikissa Balkanin maissa. Matkan tarkoituksena oli perehtyminen taloudelliseen tilanteeseen. Kun hänen kertomuksensa sisältää useita mielenkiintoisia kohtia, katson olevan syytä lyhyesti selostaa sitä.

Mitä ensinnäkin Balkanin maihin tulee, oli hänen saamansa käsitys se, että taloudellinen tilanne Jugoslaviassa on parempi kuin muualla. Jugoslaviassa on huomattavissa sitkeätä yritteliäisyyt-

tä kaikilla aloilla. Väestö on yleensä kunnollista ja vähään tyytyväistä. Ulkomaalaisten liikemiesten on hänen mielipiteensä mukaan helpompi saada syntymään kauppvoja siellä kuin muualla. Toiselle sijalle asettaisi hän Kreikan. Raskain on taloudellinen tilanne Bulgariassa ja Rumaniassa. Bulgarian väestö on hänen käsityksensä mukaan rehellisintä kaikista Balkanin kansoista, mutta Bulgariassa vallitsee tätä nykyä niin suuri pääoman puute, että ulkomaalaisten toiminta siellä on erittäin vaikeata. Rumaniassa on ulkomaalaisten oltava erittäin varovaisia. Kauppoja saadaan kyllä syntymään, mutta maksun saanti on vaikeata. Maatalouden alalla on tilanne katastrofimaista, sillä viime vuoden sadosta on vielä suunnaton osa myymättä.

Mitä Danziger Werftiin tulee sanoi Noé päättäneensä olla kokonaan antautumatta mihinkään liikesuhteisiin Balkanin maiden kanssa. Ehdot, joilla olisi saatu tilauksia, olivat sellaisia, ettei hänen mielestään niihin voitu suostua. Esimerkkinä mainitsi hän, että joskus oli tahdottu kymmenenkin vuoden luottoa!

Unkarissa on samoin kuin Rumaniassakin tilanne maatalouden alalla erittäin vaikea. Maatalouskriisi on aiheuttanut yleisen rahanpuutteen, joten myöskin teollisuus työskentelee vaikeissa olosuhteissa. Itävalta on täysin "fertig", mikäli ei pian saada aikaan radikaalista muutosta. Hänen saamansa käsitys oli, että Wienissä toivottiin paljon suunnitellusta tulliliitosta. Saksan kanssa, koska Itävallan teollisuudelle täten avautuisi laajat markkinat. On useita aloja, joille Itävallan teollisuus saisi suuren menekin Saksassa.

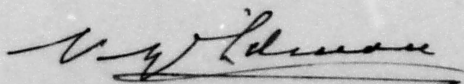
Danziger Werftin hallinnon puheenjohtaja on eräs ranskalainen kenraali -- en satu nyt muistamaan hänen nimeään -- ja oli Noé paluumatkaltaan käynyt yhtiönsä asioissa Parisissa. Paitsi ranskalaisia oli hän tavannut siellä useita englantilaisia liikemiehiä. Englantilaiset olivat olleet erittäin pessimistisiä. Ranskalaiset sitä vastoin olivat, Noén mielestä, monasti olleet taipuvaisia uskomaan, ettei nykyinen pulakausi tulisi kovin pitkäaikaiseksi. Kommunismin vaaraa Euroopalle olivat hänen tapaamansa ranskalaiset liikemiehet väheksyneet. Ranska on monessa suhteessa onnellisemmassa taloudellisessa asemassa kuin useat maat, joten ei siellä sen vuoksi aina voida täysin arvostella muiden suunnattomia vaikeuksia.

Berlinissä oli Noé ollut muutaman päivän ja oli tällöin tavannut useita saksalaisia liikemiehiä, jotka olivat osallistuneet Venäjälle tehtyyn tutustumismatkaan. Noén veli oli myöskin ollut mukana retkellä. Siitä huolimatta, että retkestä toivottiin eräitä taloudellisia etuja, olivat retken osantottajat sanoneet Noélle palanneensa pessimisteinä Moskovasta. Syynä oli ollut se, että saksalaiset teollisuusmiehet olivat huomanneet Venäjän taloudellisen suunnitelman toteutumismahdollisuudet suuremmiksi ja vaarallisemmiksi kuin mitä he tähän asti olivat olleet taipuvaisia uskomaan. Heidän tietojensa mukaan olisivat venäläiset monella alalla jo voineet toteuttaa 75 % alkuperäisestä suunnitelmasta. Se, mitä tuotetaan, on täysin kilpailukykyistä. Niin oli Noén ve-

li m.m. nähnyt Pietarissa erään siellä rakennetun Diesel-moottoreilla varustetun suuren aluksen, joka oli aivan yhtä hyvin rakennettu kuin paraimmat Saksassa rakennetut laivat. Ei ollut olemassa mitään toiveita siitä, että ulkomaalaisten vientimahdollisuudet Venäjälle voisivat lisääntyä. Päinvastoin oli otettava huomioon ankara venäläinen kilpailu maailman markkinoilla. Myöskin toisessa suhteessa olivat Noén tapaamat liikemiehet olleet pessimistejä. He olivat lausuneet pelkonsa kommunismivaaran lisääntymisestä Euroopassa. Kun europalainen työväki huomaa, että Venäjällä on voitu toteuttaa se, mitä on suunniteltu, herää helposti nykyisen ankan pulakauden yhteydessä halu toteuttaa sama järjestelmää muuallakin. Noé mainitsi myöskin tavanneensa erään vanhan tuttavansa, saksalaisen teollisuusmiehen, joka nykyään on bolshevikkien palveluksessa, toimien erittäin huomattavassa taloudellisessa asemassa Venäjällä. Tämä oli luottamuksellisesti kertonut Noélle, että venäläiset säännöllisesti rakentaessaan taitaan kiinnittävät huomiota siihen, miten niitä sodan aikana edullisimmin voidaan käyttää. Noén kertoja oli lisännyt, että hänellä on joskus se vaikutus niinkuin kaikkien taloudellisten suunnitelmien lopullisena päämääränä olisi valmius sotaan.

Yleisenä matkallaan saamana vaikutelmana sanoi Noé olevan sen, ettei missään, silloin tällöin annetuista puolivirallisista optimistisemmistä vakuutteluista huolimatta, uskota helpomman taloudellisen tilanteen mahdollisuuteen lähiaikoina.

Varsovassa, 30 p:nä toukokuuta 1931.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: f

OSASTO: C₁₃

ASIA: _____

Ministeriö Idmanin rap. N: 78.

Varsova:

20/6-31.

Légation de Finlande

Varsova, 20 p:nä kesäkuuta 1931.

N:o 432/157.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
17/178 Soc D. 1931		
23/6-31	9	LML
RYHMÄ	OLASTO	ASIA
5	C13	

Herra Ministeri,

Täten on minulla kunnia lähettää
Teille, Herra Ministeri, raportti-
ni N:o 75 viitenä kappaleena:

Rumunialais - venäläiset

suhteet . . . . . siv. 1-4.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

V. Yrjö-Koskinen

Herra Ulkoasiainministeri,
Vapaaherra A. S. Yrjö-Koskinen,
Helsinki.

Ministeri Idmanin raportti

N:o 75.

20.VI. 1931.

Rumonialais - venäläiset
suhteet.

Täkäläisessä "Gazeta Warszawskassa" olleen uutisen mukaan on odotettavissa, että Rumanian hallitus valmistautuu neuvotteluihin Neuvosto - Venäjän kanssa. Neuvottelut tarkoittaisivat Venäjän de jure - tunnustamista ja diplomaattisten suhteiden solmimista molempien maiden välillä. Bessarabian kysymys on tosin ratkaisematta, mutta Rumanian hallitus olisi sitä mielipidettä, että tämä asia voitaisiin nykyään jättää syrjään. Olisi nimittäin edullista rumonialaiselle luotolle, jos Venäjän ja Rumanian välille muodostuisi normaaliset naapuruussuhteet. Lehden tietämän mukaan olisi Ranska antanut Rumanian hallitukselle tämän tapaisia neuvoja. Lehti lisää omasta puolestaan, että Puolan kannalta olisi tällainen asiain kehitys toivottava.

Omasta puolestani pidän mahdollisena, että

Ranskan hallitus on antanut kysymyksessä olevan neuvon Rumanialle. Useammalla kuin yhdellä tahollahan on se käsitys vallalla, että Ranskalla myöskin on osansa puolalais - venäläisissä non - agressio - neuvotteluissa, jotka tosin toistaiseksi eivät ole tahtoneet edistyä. Väitetään, että yhtenä syynä olisi ranskalaisen yleisön kiinnostaminen puolalaisiin rahainsijoituksiin, mikä olisi helpompaa, jos puolalais - venäläiset suhteet ainakin ulospäin näyttäisivät ystävällisiltä. Ranskan omat neuvottelut Venäjän kanssa tekevät lehtien tiedot sitäkin uskottavimmiksi.

Mitä Rumanian ja Venäjän välisiin suhteisiin muuten tulee, ovat ne viime aikoina olleet kiireämmät kuin ennen. Tämä johtuu siitä, että Rumanian hallitus on kokonaan kieltänyt venäläisten tavaroiden tuonnin ja kauttakulun. Kieltoa pidetään mahdollisimman tarkasti voimassa. Niin esim. Ruotsin sikäläinen lähettiläs kertoi minulle, että hän oli sattumalta saanut tietää, että oli tarkoitus tuoda Rumaniaan erään tshekkiläisen liikemiehen toimesta tai mahdollisesti välityksellä useita kymmeniä vaunuja venäläisiä kalosseja. Lähettiläs - Ruotsista tuodaan suuret määrät kalosseja Rumaniaan - sai heti aikaan, että tavarat palautettiin Tshekkoslovakiaan siitä huolimatta, että viime mainitun maan lähettiläs oli tehnyt voitavansa sen estämiseksi. Venäläinen vilja on ainoa, jonka kauttakulkua ei ole voitu estää, koska vilja tuodaan laivoilla pitkin Tonavaa. Kun tämä on kansainvälinen joki, eivät rantavaltiot voi estää venäläisten tavaroiden kuljetusta Tonavalla.

Ollessani pari kuukautta sitten Bukarestissa, ei silloin missään tapauksessa vielä ajateltukaan Venäjän tunnustamista. Päinvastoin suunniteltiin toimen-

piteitä ja ehdotuksia, jotka oikeuttaisivat Rumaniaa estämään venäläisten tavaroiden kauttakulkua Tonavaa pitkin. Ulkoasiainministeriössä valitettiin minulle monasti sitä, että suurvallat kukin koettavat hyötyä Venäjästä ottamatta huomioon kaikkien yhteistä etua, mikä olisi yhteisen poliittisen ja taloudellisen rintaman luominen sitä vastaan. Hieman eroavan käsityksen lausui minulle tunnettu liike- ja rahamies Argetoianu, joka on Jorgan hallituksen valtiovarainministeri. Argetoianu sanoi, ettei hän pidä kommunistivaaraa niin vaarallisena kuin monet muut. Jos Venäjän viisivuotissuunnitelma kerran todella uhkaa kapitalismin olemassaoloa, tulevat kapitalistit kyllä ryhtymään toimenpiteisiin tätä vaaraa vastaan. Venäjän kansan ominaisuudet eivät ole sellaisia, että olisi luultavaa, että sellaisesta kansasta todenteolla voisi tulla suurten teollisuusmaiden vaarallinen kilpailija. Hän kertoi eräällä ulkomaalaisella tuttavallaan olevan eräitä tehtaita Venäjällä ja ontämäkin samaa mielipidettä. Kysymyksessä oleva henkilö oli muuten lausunut ajatuksen, että Venäjä on tätä nykyä ainoa maa, jossa ulkomaalaiset liikemiehet voivat vielä ansaita suuria summia. Argetoianu ei myöskään uskonut kommunistivaaraan Saksassa. Kommunistien annetaan pitää siellä kokouksiaan ja toimeenpanna kulkueita, koska Saksan hallitus täten voi viitata kommunistivaaraankin pyytäessään maksuvelvollisuksiinsa lievennystä. Saksan hallituksen olisi luonnollisesti helppo estää kommunistien mielenosoitukset, jos se haluaisi sitä. Entente - taholla on muuten Argetoianusta se käsitys, että hän on läheisessä taloudellisessa yhteistoiminnassa saksalaisten liikemiespiirien kanssa. Hänen mielipiteensä tuntuvat minusta sellaisilta niin kuin ei hänellä olisi mitään vastaan tunnus-

taa Neuvosto - Venäjää, jos siitä olisi taloudellista hyötyä. Mainittakoon, että Argetoianu on hallituksen vaikutusvaltaisimpia jäseniä ja kuninkaan läheisimpiä luottamusmiehiä.

Rumanian täkäläinen lähettäjä Bilciuresco, jonka kanssa olen asiasta puhunut, ei sanonut saaneensa mitään virallista ilmoitusta Bukarestin ulkoasiainministeriöstä. Siihen nähden, että kysymyksestä on ollut uutisia rumaniaalaisissakin lehdissä, ei hän pitänyt sitä mahdottomana. Bilciurescon arvelun mukaan voi hallituksen kantaan vaikuttaa toivo, että täten ehkä voitaisiin helpottaa Bessarabian taloudellista tilannetta. Niin kuin jo ennen olen Ministeriölle tiedoittanut on Bessarabiassa vallalla suurta tyytymättömyyttä m.m. sen vuoksi, ettei se enää voi myydä tuotteitaan Venäjälle. Tästä on ollut seurauksena, että ennen niin rikas alue on sodan jälkeen suunnattomasti köyhtynyt.

Varsovassa, 20 p:nä kesäkuuta 1931.

V. J. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C,3

ASIA: _____

Ministeri: Idmenin rap. N: 76.

Varrova

26/8-31

Légation de Finlande

Varsova, 26 p:nä kesäkuuta 1931.

N:o 447/161.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
18 178 Joulukuuta 31		
30/6-31	2	
RYHMÄ		
5.	C. 0	

Herra Ministeri,

Täten minulla on kunnia lähettää
Teille, Herra Ministeri, raport-
tini N:o 76 viitenä kappaleena:

Puolalaisten maanviljelijöiden
maatalouskonferenssi . . . . . siv. 1-5.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Linn

Herra Ulkoasiainministeri,
Vapaaherra A. S. Irijö-Koskinen,
Helsinki.

Ministeri Idmanin raportti

N:o 76.

26.VI. 1931.

Puolalaisten maanviljelijöiden
maatalouskonferenssi.

Näinä päivinä on Puolan maatalousministeriössä ollut koolla konferenssi, johon ovat ottaneet osaa maatalousjärjestöjen edustajat.

Lehdet selostavat seuraavalla tavalla kokouksessa tehtyjä päätöksiä ja siellä lausuttuja toivomuksia.

Luoton alalla totesi konferenssi, että oli välttämätöntä ratsionalisoida maatalousluottoa ja alentaa sen kustannuksia. Konferenssi oli sitä mieltä, että ministeriön olisi kutsuttava kokoon erikoiskomissioni, joka järjestäisi ja yhdistäisi paikallisten luottolaitosten toiminnan. Panttiluottoon nähden konferenssi piti toivottavana, että lainojen maksuissa otettaisiin huomioon viljan hinnat ja pidennettäisiin suoritusten määräaikaa, siinä tapauksessa että viljan hinta-tarjonnan suuruudesta johtuen on erittäin alhainen. Kon-

ferenssi lausui kiitoksensa hallitukselle siitä, että tämä on hankkinut kansainvälistä luottoa maataloudelle.

Konferenssi lausui toivomuksenaan, että oli koetettava hankkia hypoteekkiluottoa pienille talouksille ja että olisi annettava asetus koronkiskomisen estämiseksi.

Konferenssi ilmoitti mielipiteenään, että vientiä olisi koetettava saada mahdollisimman moninaiseksi. Karjantuotteiden viennin alalla syntyvien vaikeuksien suhteen päätettiin valmistaa hallitukselle jätettävä luonnos sopimukseksi näitä tuotteita vievien valtioitten välillä. Konferenssi myönsi välttämättömäksi pitemmälle menevän ratsionalisoinnin ja standardisoinnin eläinten viennin alalla ottamalla huomioon tuotannon alueelliset erikoisuudet.

Konferenssi oli sitä mieltä, että on jatkettava tähän astista politiikkaa, joka on edullista "Bacon"-teollisuuden kehitykselle.

Konferenssin mielestä pitää savustettujen hyödykkeiden ja rasvojen viennin - samoin kuin sianlihan viennin - hyötyä kulkulaitostariffihuojennuksista. Tullihuojennukset puhdistamattomalle silavalle, jota puhdistuslaitokset tuovat maahan, on lakkautettava.

Konferenssi kiinnittää huomiota siihen, että hevosten vientiä Ranskaan olisi helpotettava. Siipikarjan viennin organisatiota on kehitettävä ja aikaansaatava lähempi yhteys maatalouden kanssa. Voin viennin alalla äskettäin toimeenpantu standardisointi merkitsee suurta edistysaskelta. Periaatteessa on pidettävä kiinni tullin takaisinmaksamisesta voille. Konferenssi on sitä mieltä, että maatalousministeriön huoleksi on uskottava kontrolli, kuinka munien vientiä harjoittavat vientiyritykset noudattavat standardisointimääräyksiä.

Viljapolitiikan alalla konferenssi teki erilaisia päätöksiä, joista mainitsemme tärkeimmät: Myllyteollisuuslaitosten on lähi vuosina ennen kaikkea pyrittävä sovittamaan paikalliset hinnat pörssihintojen kanssa. Viljan ostoon on ryhdyttävä heti elonleikkuun jälkeen. Kotimaisten hintojen riippumattomaksi tekemiseen maailman markkinoilla vallitsevista hinnoista on ryhdyttävä heti, kun ylijäämä on viety maasta ja on saatu aikaan "hausse"-tendenssi kotimaisilla markkinoilla.

Takaisinmaksetun tullin suuruuden on noustava 6 zlotyyn rukiilta, ohralta ja kauralta, 12 zlotyyn hienomman laatuksilta jauhoilta ja ryyneiltä, ja 8 zlotyyn rouhinjauhoilta sekä huonomman laatuksilta jauhoilta.

Hallituksen politiikkaa on katsottava oikeaan osuneeksi sen pyrkimyksissä edelleen kehittää kansainvälistä yhteistyötä ulkomaan kaupan kaikilla aloilla, jotka koskevat maataloustuotteita.

Konferenssi kannattaa puolalais-saksalaisen ruissopimuksen pidentämistä ja yhteistyötä Venäjän kanssa.

Konferenssi on sitä mieltä, että tärkeimmän viljantuotannon hyväksi määrätyt suojatullit ovat nykyään niin korkeat, että ne estävät tämän artikkelin tuonnin ulkomailta. Konferenssi myöntää, että viimeiset tullikorotukset rasvalle merkitsevät suurta edistysaskelta ja se pyytää maatalousministeriötä ryhtymään yhä pitemmille meneviin toimenpiteisiin, joiden tarkoituksena olisi ulkomaisten ravintorasvojen kilpailun lopettaminen kotimaisilla markkinoilla.

Suojatulleja tattarille, hirssille, maissille, riisille /lukuunottamatta kuoritulle ja kfilloite-

tulle/ ja palkokasveille on koroitettava.

Uuden tullitariffin voimaanastumista olisi joudutettava, jotta tullisuoja suuremmassa määrin auttaisi maanviljelijöitä. Komitea pyytää ministeriä kutsumaan kokoon erikoiskomissionin, joka tutkisi kokonaisuudessaan eläimiä ja kasviraaka-aineita /pellava, hamppu ja villa/ koskevaa kysymystä, niin että siinä suhteessa tultaisiin mahdollisimman suuressa määrin omin voimin toimeen.

Kauppasopimuksia solmittaessa on koetettava luoda riittäviä takeita maataloustuotteiden viennille.

Konferenssi on sitä mieltä, että valmiitten tuotteiden muuntelutehtaille /Umwandlungsfabriken/ myönnetyt etuoikeudet kotimaisessa kuljetuksessa ovat otettuja sillä ehdolla, että tariffipolitiikka:
a/ kannattaa niitä muuntelutehtaita, jotka organisesti ja maantieteellisesti ovat yhteydessä raaka-aineita tuottavien keskuksien kanssa; b/ että se myöntää vain kotimaisille raaka-aineille helpotuksia; c/ että se ottaa huomioon ne teollisuuden haarat, joilla on tärkeä merkitys viennille.

Konferenssi on sitä mieltä, että tariffihelpotuksia sovellettaessa on lakkautettava nykyisin voimassa olevat rajoitukset lajiteltuihin /qualifizierter/ siementen kuljetukseen nähden, ja että huojennukset on myöskin ulotettava maastavientilähetyksiin. Mikäli eivät valtion rautatiet halua myöntää edellä mainittuja huojennuksia, suosittelee se sen ehdon laajempaa tulkintaa, että siemenet on tarkoitettu välittömästi kylvettäviksi. Ennen kaikkea olisi myönnettävä huojennuksia sokeritehtaille ja maanviljelysyhtymille.

Maanmiesten tärkein vaatimus valtion rauta-

teille on rautatiekaluston sopiva varustaminen jäähykevaunuilla sekä vaunuilla, joissa voidaan kuljettaa vähäisempiä tuotteita. Sitä paitsi on konferenssi siitä mieltä, että tavaroiden kuljetuksessa on yleensä yksinkertaistutettava voimassa olevia mahdollisuuksia.

Konferenssin mielestä olisi maatalouden eduista huolta pitävää edustusta valtion rautateillä vahvistettava.

Varsovassa, 26 päivänä kesäkuuta 1931.

V. J. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C13.

ASIA: _____

Ministeri Idmanin raportti no 77.

Varsova.

4/3 1931.

Légation de Finlande

Varsova, 4 p:nä heinäk. 1931.

N:o 455/165.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o	19/128	Ac. D. 10 31
7/7-31	7/7	Liite
RUOKA	OLUVA	ALUA
5	C 13	

Herra M i n i s t e r i ,

Täten minulla on kunnia lähettää
Teille, Herra M i n i s t e r i , raportti-
ni N:o 77 viitenä kappaleena:

Danzigin ja Puolan
väliset suhteet. . . . . siv.1-7.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i ,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Koskinen

Herra Ulkoasiainministeri,
Vapaaherra A. S. Yrjö-Koskinen,
H e l s i n k i .

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 19/178 lae D. 10 31		
2/2. 31	EE	EE
RUUSKA	OSASTO	ASIA
5	C13.	

Ministeri Idmanin raportti

N:o 77.

4.VII.1931.

Danzigin ja Puolan
väliset suhteet.

Puolan ja Danzigin vapaakaupungin väliset suhteet ovat niin läheisessä yhteydessä Puolan ja Saksan valtakunnan keskinäisten suhteitten kanssa, ^{että} Von välttämätöntä jo tämänkin vuoksi tarkoin seurata niitä. Talven kuluessa ovat Danzigin ja Puolan välit huomattavasti kiristyneet. Syynä tähän on osaksi ollut Danzigin sisäisessä elämässä tapahtunut suunnan muutos. Saksalais-kansallinen puolue on kansallisnatsionalistien tukemana ottanut vallan käsiinsä. Vapaakaupungin senaatin monivuotinen esimies tohtori Sahn -- Berlinin nykyinen ylipormestari -- on ollut pakoitettu luopumaan paikastaan ja jättämään sen Danzigin hallinto-oikeuden presidentille Ziemille, joka kuuluu saksalaiskansalliseen puolueeseen. Kansallisnatsionalistit eivät itse ole halunneet ottaa vastaan mitään paikkaa senaatissa, mutta hailla on mah-

dollisuus harjoittaa painostusta hallitukseen, joka voi pysyä vallassa ainoastaan heihin nojautuen.

Voidaan sanoa, että siitä asti kun val-
lan siirto tapahtui, on Danzigin ja Puolan välillä jat-
kuvasti ollut riitoja ja rettelöitä. Kysymys ei ole ai-
noastaan asiallisista erimielisyyksistä -- niitä ei tul-
le koskaan puuttumaan -- vaan valittavat puolaiset,
ettei heidän persoonallinen turvallisuutensa enää ole
taattu Danzigissa. Suorastaan kriittilliseksi muodostui ti-
lanne seuraavan tapauksen johdosta. Eräs saksalainen työ-
mies oli riitaantuessaan palkastaan puolalaisen työnan-
tajansa kanssa ottanut viimeainitun hengiltä. Tuomiois-
tuin vapautti syytetyn katsoen, että kysymys oli hätä-
varjeluksesta. Olen tavannut huomattavassa asemassa ole-
via Danzigin saksalaisia, jotka ovat lausuneet ihmetyk-
sensä päätöksen johdosta. Puolassa herätti tapaus suun-
natonta mielten kuohua. Puolan Danzigissa oleva edusta-
ja Strasburger lähti heti sieltä ja jätti eronhakemuk-
sensa perustellen sitä sillä, ettei hänellä enää ollut
mitään keinoja kansalaistensa hengen ja omaisuuden suo-
jelemiseksi. Eräät puolalaiset lehdet vaativat Danzigin
miehittämistä. Kansainliiton siellä oleva ylikomissaari,
kreivi Gravina kiiruhti Varsovaan neuvottelemaan Puolan
hallituksen kanssa. Lopullisena tuloksena oli, että
Strasburgerille myönnettiin ainoastaan virkavapautta muu-
tamiksi kuukausiksi ja Puolan viralliselta taholta il-
moitettiin, ettei ollut kysymys sotäväen lähettämisestä
vapaakaupunkiin. Danzigin senaatti, joka nähtävästi kä-
sitti, että jousi oli pingoitettu katkeamiseen asti, jul-
kasi lausuman, jossa Danzigin asukkaita kehoitettiin rau-
hallisuuteen ja sovinnollisuuteen.

Vaikkakaan ei puolalaisissa lehdissä viime aikoina yksityisiä tapauksia lukuunottamatta ole näkynyt valituksia siitä, että puolalaisia olisi pahoinpidelty Danzigissa, eivät välit toistaiseksi ole parantuneet. Puolan hallituksen ja Danzigin senaatin välillä on olemassa useita vakavia erimielisyyksiä, jotka alin omaa pitävät yleistä mielipidettä jännityksessä. Kun en vielä ollut tilaisuudessa tapaamaan Danzigin uusia miehiä ja sitäpaitsi pidin suotavana tutustua vastapuolenkin käsitykseen, olin äskettäin parisen päivää Danzigissa. Siellä ollessani keskustelin vireillä olevista riitakysymyksistä ja tilanteesta vapaakaupungissa sekä senaatin presidentin Ziemin ja hänen lähimpien miestensä että Puolan edustajan Strasburgerin kanssa. Pääkonsuli Noén eräällä Danziger Werftin laivalla järjestämä huviretki antoi minulle tilaisuuden täysin avomieliseen, tuttavalliseen keskusteluun presidentti Ziemin kanssa.

Kaikki, joiden kanssa keskustelin, totesivat puoluevastakohtain Danzigissa olevan erittäin kiristyneitä. Kansallissosialistit, sosialidemokraatit ja kommunistit tappelevat aina vähän väliä keskenään kaupungin kaduilla. Siihen, joka saapuu Danzigiin muualta, vaikuttaa aluksi oudolta se, että kaupungissa näkee joukottain keltaisiin univormuihinsa puettuja kansallissosialisteja, jotka kättä kohottamalla kaikuvalla äänellä tervehtivät toisiaan "Heil Hitler"! Kun heidän vastustajansakin usein käyttävät univormua, tekevät kaupungin kadut monasti erittäin värikkään vaikutuksen. Presidentti Ziem vakuutti minulle, ettei kansallissosialisteilla ollut suurtakaan vaikutusta hallitukseen, joskin hänkin myönsi, että nykyinen senaatti ainoastaan näiden avulla voi pysyä vallassa. Ministeri Strasburger sitävastoin lausui käsi-

tyksenään, että kansallissosialistit olivat saavuttaneet sen, mitä he olivat halunneet. Heillä oli faktillinen valta — estääkseen sosialisteja pääsemästä hallitukseen noudatti senaatti heidän toivomuksiaan — mutta heillä ei ollut edesvastuuta vallan käyttämisestä. Tilanne oli siis heille erittäin edullinen. Strasburger sanoi myöskin olevansa vakuutettu siitä, ettei minkäänlainen hedelmällinen yhteistyö Puolan ja Danzigin välillä nykyoloissa ollut mahdollinen. Nykyisiin riitakysymyksiin saatoin muuten havaita ennen pitkää tulevan vielä lisäksi sen, että senaatti, mikäli senaattorit minulle suoraan sanoivat, ei pidä Strasburgerin äskettäin tapahtunutta paluuta Danzigiin suotavana, vaan odottaa, että Puola nimitää toisen edustajan. Strasburger sitävastoin sanoi itse minulle, että hän tulee jäämään Danzigiin.

Keskustellessani presidentti Ziemin kanssa pyysin häntä mainitsemaan tärkeimmät konfliktit vapaakaupungin ja Puolan välillä. Ziem vastasi, että erimielisyyksiä on hyvin paljon, mutta ne, joita hän pitää vakavimpina, ovat seuraavat.

1/ Puolalaiset käyttävät yhä enemmän Gdynian satamaa Danzigin vahingoksi. Niin esim. viedään melkein kaikki vilja ja sokeri Puolasta nykyään Gdynian kautta. Kysymykseeni eikö hän katsonut, että 30-miljoonainen kansa tulevaisuudessa — kun päästään nykyisestä pulakaudesta — voi tarvita kahta satamaa, vastasi Ziem, että Danzig voi aivan hyvin yksin suoriutua tehtävästä "Der Hafen von Danzig muss erst vollständig ausgenutzt werden" oli hänen kantansa, josta hän ei tahtonut laisinkaan tinkiä. Viittaukseni johdosta, että Gdynian rakentamiseen epäilemättä oli vaikuttanut sekin, että kun puolalaiset olivat sodassa bolshevikkeja vastaan, niin Dan-

zigissa syntyi lakko, joka vaikeutti sotatarpeiden lähettämistä Puolaan, vastasi Ziem, että Puola voi käyttää Gdyniaa sotasatamana. Danzig on erotettu Saksasta, jotta Puolalla olisi satama, ja nyt on Puolan velvollisuus käyttää Danzigin satamaa. Satamassa on vielä laajoja alueita, joita voidaan rakentaa sataman tarpeiksi. Vaikkakin tiesin, mikä hänen vastauksensa tulisi olemaan kysyin häneltä haluaisiko Danzig, että se erotettaisiin Puolasta ja yhdistettäisiin Saksaan. "Ei", vastasi Ziem, "Danzigia ei voida yhdistää Saksaan, sillä silloin se olisi tuomittu kuolemaan. Danzigia ei voida erottaa "käytävästä". Huomautukseeni, että puolalaiset olivat enemmistönä käytävässä, vastasi Ziem, että Danzig on luettava myöskin käytävään kuuluvaksi. Sitäpaitsi on paljon saksalaisia^{osaksi} vapaaehtoisesti osaksi pakosta muuttanut Saksaan sen jälkeen kun alue yhdistettiin Puolaan. Kysymys Gdynian käyttämisestä on nykyään vireillä kansainliitossa. Ziem sanoi Danzigin tulevan tekemään voitavansa, jotta puolalaisten oikeutta käyttää Gdyniaa rajoitettaisiin.

Sivumennen sanoen mainittakoon, että liike Danzigissa on tuntuvasti kasvanut sodan jälkeen. Ennen sotaa oli Stettin paljon edellä Danzigia, mutta nyt on tilanne muuttunut Danzigin eduksi.

2/ Toinen suuri riitakysymys koskee tulleja. Niinkuin tunnettu, kuuluu Danzig Puolan tullipiiriin. Paitsi, että puolalaiset tullit Danzigin mielestä eivät laisinkaan sovellu sille, aiheuttavat yhteisestä tulliliitosta johtuvat rahalliset kysymykset alituisia riitoja. Kun Puola useissa tapauksissa suorittaa takaisin tullimaksuja, mutta tästä ei Danzigille ole mitään hyötyä, on periaatteessa sovittu, ettei Danzigille tullituloista tuleva osa saa vähentyä tämän kautta. Tulojen jako ai-

heuttaa kuitenkin alituisia rettelöitä ja Danzig katsoo, ettei sen etuja oteta huomioon.

Ziemin puhuessa tulleista, oli minulla elävä tunne siitä, että jos ei olisi mitään muuta erimielisyyttä, niin ainakin voitaisiin tästä kysymyksestä riidellä loppumattomiin.

3/ Kolmas suurista konflikteista koskee puolaisten etuja Danzigissa. Puolan hallitus vaatii, että puolalaisille on myönnettävä samat oikeudet Danzigissa kuin Danzigin omille asukkaille. Kysymys on kansainliiton käsiteltävänä.

Omasta kokemuksestamme Venäjän ajalta tiedämme, että tämä kysymys on erittäin arkaluontoinen. Pienen valtion autonomia voi helposti joutua vaaraan jos sen on myönnettävä sen kanssa liitossa olevan suuremman valtion alamaisille samat oikeudet kuin ne, joita sen omat kansalaiset nauttivat. Mahdollista onkin, että Puola häviää tässä asiassa.

4/ Neljäs riitakysymys koskee rautateitä. Danzigin vapaakaupungin alueella oleva rautatie on Puolan hallinnon alainen, mutta Puola on velvollinen käyttämään tällä rataosalla myöskin Danzigin vapaakaupungin kansalaisia. Viime aikoina on kuitenkin sattunut useita tapauksia, jolloin viimeainituista on erotettu ja otettu sijaan puolalaisia.

Presidentti Ziem painosti vielä sitä, että yhteys valtakunnan kanssa, jossa yleinen palkka- ja elintaso on alempi kuin Saksassa ja Danzigissa, vie välttämättömyydellä Danzigin väestön kulttuuritason alenemiin. Ajan pitkään tulee mahdottomaksi maksaa työvälle nykyisiä palkkoja, jotka ovat tuntuvasti korkeampia kuin ne, joita puolalaiset maksavat Gdyniassa. Hän väitti myös-

kin, että Puolassa lietsotaan vihaa Danzigia vastaan, mikä suuresti vahingoittaa keskinäisiä suhteita. Huomautin siitä, että sellaiset tapahtumat kuin äskettäin Breslaussa ollut Stahlhelmin valtava mielenosotus Puolaa vastaan herättävät siellä katkeruutta ja levottomuutta, mikä puolestaan on omiaan myöskin vaikuttamaan Danzigin ja Puolan välisiin suhteisiin. Ziem sanoi pitävänsä Stahlhelmin mielenosotusta täysin käsitettävänä ja hyödyllisenäkin. Mielenosotusta ei ollut käsitettävä aggressiivisena, vaan oli sillä hänen mielestään defensiivinen luonne. Se on varoituksena kaikille, jotka uhkaavat Saksan valtakunnan yhteyttä. -- -- Sekin, mitä edellä on mainittu, riittänee antamaan kuvan Puolan ja Danzigin nykyisistä suhteista. Käytin tilaisuutta hyväkseni ja pidäydin myöskin Gdyniassa. Kaupunki kasvaa ameriikkalaisella nopeudella. Sen satama on kerrassaan suurenmoinen ja sen väkiluku lähenee 50,000 henkeä. Puolan kannalta katsoen on Gdynian perustaminen ollut luonnollinen ja välttämätönkin toimenpide, mutta kieltää ei voida, että sen syntyminen on lopullisesti tehnyt Danzigin käytävää koskevan ristiriidan sovittamattomaksi konfliktiksi Saksan ja Puolan välillä. Ei ole ainoatakaan puolalaista, joka sodatta olisi valmis luopumaan Gdyniasta.

Varsovassa, heinäkuun 4 päivänä 1931.

V. G. Linn

Vast
2/12

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 613.

ASIA:

Ministeri Idmanin raportti no 78.

Varsova.

18/7-31.

1

Légation de Finlande

N:o 484-178.

Varsova, 18 p:nä heinäk. 1931.

Manterälle tiedoksi

ULKOASIAINMINISTERIO		
21 / 178 Pd 14. 1931		
28/7-31	9	1031 -
RYHÄ	LUK.	ALA
5	C13	

Herra M i n i s t e r i ,

Täten minulla on kunnia lähettää Teille,
Herra M i n i s t e r i , raporttini N:o 78 vii-
tenä kappaleena:

Rumanian edustuslaitosten

kokoonpano ..... siv. 1-2.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i ,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

V. Yrjö-Koskinen

Herra Ulkoasiainministeri,
Vapaaherra A.S. Yrjö-Koskinen,
H e l s i n k i.

ULKOASIANMINISTERIÖ		
No 21/178 Pal O. 1931		
21/7-30	5	Lit.
5	613	ASIA

Ministeri Idmanin raportti

N:o 78.

18.VII.1931.

Rumanian edustuslaitosten
kokoontulo.

Siihen nähden, että lokakuun ensi päivinä kansainvälisen parlamenttiliiton neuvosto kokoontuu Bukarestissa, lienee syytä kosketella Rumanian edustajahuoneen ja senaatin kokoontuloa.

Niinkuin monasti olen huomauttanut, on Rumaniasa tapana sen jälkeen kun uusi hallitus on nimitetty, määrätä eduskuntavaalit, jotta hallituksella tällöin olisi mahdollisuus luoda itselleen eduskunta, jonka kanssa se voi työskennellä. Uusissa vaaleissa saa hallitus aina valtavan enemmistön. Parempaa todistusta edellä sanotusta tuskin tarvitaan kuin viime vaalit. Mikäli ei ehkä vielä parempana todistuksena vaalien "järjestämisestä" pidettäisi Titulescun viime keväänä molempien suurten puolueiden, kansallisen talonpoikaispuolueen ja vapaamielisten kanssa tehtyä "sopimusta", jolloin molemmat puolueet suostuivat saamaan 100 edustajaa puolueet-

toman Titulescun pääministerinä saadessa 72 paikkaa ystäviään varten/.

Pääministeri Jorgalla ei entisessä eduskunnassa omassa ryhmässään ollut kuin pari edusmiestä. Nyt on hän yhdessä entisessä eduskunnassa erittäin vähälukuisesti edustettuna olleen vanhan vapaamielisen puolueen kanssa saanut yhteensä 291 edustajapaikkaa. ^{/Kansallinen liitto/} Muilla puolueilla on edustajahuoneessa seuraavat edustajamäärät.

Kansallinen talonpoikaispuolue /Jules Maniu/.....	31
Vapaamielinen puolue /G.Bratianu/..... ^{1/}	12
Unkarilainen puolue /Bethlen/	10
Kansan puolue /Marsalk. Averesco/..... ^{2/}	10
Professori Cusan liitto.....	8
Tzaranistit /Tri N. Lupu/	7
Sosiaalidemokraatit	7
Liitto koronkiskontaa vastaan..... ^{3/}	6
Juutalaispuolue	5

Edustajahuoneen puheenjohtajaksi on valittu professori D. Pompei.

Senaatin kokoonpano on seuraava.

Kansallinen liitto.....	173
Kansallinen talonpoikaispuolue	14
Unkarilainen puolue	4
Vapaamielinen puolue	1
Riippumattomat	3

Senaatin presidentiksi on valittu tunnettu kirjailija M. Sadoveanu.

Varsovassa, 18 p:nä heinäkuuta 1931.

V. J. L. L. L.

-
- 1/ Erosi vapaamielisestä puolueesta kuningas Carolin saapuessa, koska hän katsoi, että puolueen olisi ollut heti tunnustettava hänet.
  - 2/ Averescolla väitetään olevan fascistisia taipumuksia.
  - 3/ Rumanian lähetystö ei ole voinut ilmoittaa kuka on ryhmän johtaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C13.

ASIA:

Ministeri Idmanin raportti no 79.
Varsova.

5/10-31.

Legation de Finlande

Varsova, 5 p:nä lokakuuta 1931.

N:o 637/214.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o 23/190 k.c. 10 31		
8/10-31	3	FIN.
RYHMÄ	LUOKA	ALUE
5 C13.		

Herra M i n i s t e r i ,

Täten minulla on kunnia lähettää
Teille, Herra M i n i s t e r i , raportti-
ni N:o 79 viitenä kappaleena:

Englanti ja viimeaikaiset
tapahtumat siellä. . . . . siv. 1-3.

Vastaanottakaa Herra M i n i s t e r i
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

U. S. Yrjö-Koskinen

Herra Ulkoasiainministeri,
Vapaaherra A. S. Yrjö-Koskinen,
H e l s i n k i .

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o 23180 he. D. 1931		
4/10-31	10	LII
RYHÄ	ACIA	ACIA
5	C13	

Ministeri Idmanin raportti

N:o 79.

5. X. 1931.

Englanti ja viimeaikaiset
tapahtumat siellä.

Käydessäni äskettäin Varsovaan saapuneen Italian uuden suurlähettilään, kreivi Vanutelli Rey'n luona kääntyi keskustelu luonnollisesti myöskin Englannin tapahtumiin. Koetan seuraavassa mahdollisimman tarkasti selostaa hänen lausuntojaan.

Vanutelli Rey sanoi Englannin viimeaikaisten tapahtumain olevan pitkäaikaisen kehityksen seurauksia. Hän ei pitänyt niitä senvuoksi myöskään ainoastaan ohimenevinä ilmiöinä, vaan uskoi niiden olevan merkinä siitä, että Englannin valta-asema ei enää pitkään aikaan ole ollut sama kuin ennen. Waterloon taistelun aikana oli sen valta korkeimmillaan. Berlinin kongressiin asti säilytti se asemansa maailman mahtavimpana valtiona. Tämän jälkeen on sen valta-asema hi-

taasti, mutta varmasti heikentynyt. Merentakaisten osien yhteys emämaan kanssa on käynyt sellaiseksi, että nämä milloin hyvänsä voivat katkaista siteensä siihen. Viime sodan aikana avustivat ne vielä Englantia, mutta on enemmän kuin epävarmaa voisiko se enää vastaisuudessa luottaa niiden apuun. Tästä johtuu myöskin, että Englanti ulkopoliittikassaan on pakoitettu erittäin suureen pidättyväisyyteen. Englannissa on suuret määrät työttömiä, mutta se ei voi niitä lähettää siirtomaihin, jotka eivät tando alentaa oman väestönsä elintasoja. Australiassa on mitättömän pieni väestö, joka pitää hallussaan suurta maanosaa, jossa olisi tilaa kymmenille miljoonille. Nyt eivät australialaiset edes voi säännöllisesti maksaa Englannista saamiensa lainojen korkoja. Intiassa ovat Englannin vaikeudet niin suuria että on kysymyksenalaista kuinka kauan Intian kuulumista Englantiin enää voidaan pitää edullisena viimeainitulle maalile. Laivastossa tapahtuneet levottomuudet -- laivastossa, joka on Englannin vallan varsinainen tuki! -- järkyttivät suuresti Englannin arvovaltaa maailmassa. Samoin heikensi se sen luottoa. Siitä, ettei Englanti punnan kurssin romahduksen jälkeen ole välittänyt ryhtyä erikoisempiin toimenpiteisiin sen enemmän alenemisen estämiseksi, ovat jotkut vetäneet johtopäätöksen, että kaikki olisi muka edeltäpäin harkittua, ja että Englannin johtavalla taholla pidettäisiin edullisena sitä, mikä on tapahtunut. Ei ole ajateltavissakaan, että sellainen maailmanvalta kuin Englanti vapaaehtoisesti julistaa, ettei se kykene lunastamaan seteleitään ja ottaa kantaakseen kaikki erikoisesti juuri englantilaiselle mentaliveetille nöyryyttävät seuraamukset. Englannin kärsimä "prestigen"

menetyks on vaikeasti korjattavissa. Kaikki maailmassa on vaihtelevaista, ja kaikki, mikä tänään on suurta ja mahtavaa, on kerran tuomittu häviämään. Onhan sitä siinäkin kun on ollut maailman mahtavimpana valtakuntana parin vuosisadan ajan! On mahdollista, että Englanti vähitellen tulee tyytymään siihen poliittisessa suhteessa vaatimattomaan osaan, mitä ennen niin mahtava suurvalta Hollanti nykyään näyttelee. Englannin taloudellista kriisiä vaikeuttaa vielä se, että englantilainen on tottunut verrattain korkeaan elintasoon, "standard of life", josta hänen on vaikea tinkiä.

Vanutellin eräitä lausuntoja vastaan voidaan tosin tehdä vastaväitteitä, mutta on erittäin mielenkiintoista havaita, miten ainakin eräät ulkomalaiset valtiomiehet arvostelevat Englannin viimeaikaisia tapahtumia. Varmaa joka tapauksessa on, että Englanti yhä enemmän tulee koettamaan välttää sekaantumista poliittisiin tapahtumiin, jotka eivät suoranaisesti koske sitä.

Varsovassa, 5 päivänä lokakuuta 1931.

W. G. L. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 613.

ASIA: _____

Ministeri Idmanin raportti no 80:

Varsova.

10/10-31.

Légation de Finlande

N:o 650/219.

Varsova, 10 p:nä lokak. 1931.

ULKOASIA - MINIST. K.		
N:o 25/181 Sal. O. 1931		
13/10-31		
RYHMÄ	LUOKA	ASIA
5	C13	

Herra M i n i s t e r i ,

Täten minulla on kunnia lähettää
Teille, Herra M i n i s t e r i , raport-
tini N:o 80 viitenä kappaleena:

Puolalainen yleinen mielipide
ja saksalais-ranskalainen lä-
hentyminen. . . . . siv. 1-5.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i ,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Linn

Herra Ulkoasiainministeri,
Vapaaherra A. S. Yrjö-Koskinen,
H e l s i n k i .

UL. A.		
No 25 / 181 Sal . . . 31		
13/10-31 . . . ? - [ ] -		
RANKA		RUJA

Ministeri Idmanin raportti

N:o 80.

10.X. 1931.

Puolalainen yleinen mielipide
ja saksalais-ranskalainen läh-
entyminen.

Viimeaikainen Ranskan ja Saksan välillä tapahtunut lähentyminen on herättänyt levottomuutta Puolassa. Pelätään, että lähentyminen mahdollisesti saattaisi tapahtua Puolan kustannuksella siten, että Ranska m.m. antaisi suostumuksensa saksalaisten vaatimuksiin Saksan itärajaa koskevasta revisionista. Tästä johtuu myös, että puolalaiset lehdet koettavat vähentää ranskalaisten ministerien Berlinissä käynnin merkitystä.

Niin kirjoittaa esim. "Czas": "Hämmästyttä herättää se, että ranskalaisella taholla vältetään kaikkia mielipiteitten ilmaisuja, joilla saattaisi olla poliittinen luonne. Näihin poliittisiin syihin perustuu Lavalin lausunto "tietyn poliittisen pidättyväisyyden" välttämättömyydestä ja "väärinkäsityksistä, joita ei voida poistaa". Kummallakaan puolella ei siis ole havaittavissa innostusta. On ainoastaan olemassa välttämättö-

myys. Siitä lausuu Saksan kanslerin äänenkannattaja: "Ranskan kanssa ei voi nykypäivinä kamppailla". Berlini, jossa muutamat havaitsivat nykyisin toisen Thoiryn, näyttää useille saksalaisille, ehkä kaikillekin, toiselta Versailles'ltä, vuoden 1919 pakkomääräysten toistamiselta".

"Polonia" pitää Berliniä ainoastaan ensi etappina. "Ranskalaisten käynti Berlinissä merkitsee vasta ensimmäistä etappia -- melkeinpä sivutapausta, väittää H. Sauerwein artikkelissaan, jonka tarkoituksena on rauhoittaa yleistä mielipidettä Puolassa. Suoranaisena tuloksena on pysyväisen ranskalais-saksalaisen toimikunnan muodostaminen, jonka tehtävänä on saattaa molempien maiden rahallisen ja teollisen yhteistyön suuntavii^uvat sopusointuun. Tässä kohden on kuitenkin palautettava mieleen, että yksi ranskalaisten ehto on ranskalais-saksalaisen kauppasopimuksen modifikatsioni".

"Kurjer Poranny" huomauttaa, että samaan aikaan kun Berlinissä puhutaan rauhasta, saavuttavat hitleriläiset Hamburgin vaaleissa voiton. "Ranskalaisten osoittama haluttomuus ja tahdon puute ymmärtää näitä saksalaisten reaalisia tarkoituksia, on kaikkein uhkavin vaara maailman luottamukselle, rauhalle ja hyvinvoinnille. Taloudellinen toimikunta viattomalta näyttävⁱne nimineen voi muodostaa ilmanpainekehojen putkelle, joka yhdistää Parisin Berliniin ja välillisesti Moskovaan. Sen läpi ranskalainen kulta virtaa paluumatkalla huomaamattomasti, mutta seurauksiltaan sangen kouriintuntuvana moskovalais-berliniläisenä myrkkyykaasuna. Nämä ovat maailmalle kaikkein reaalimmat vastavierailujen tuloksista syntyvät idut, jos Saksalle annetaan täydellinen liikkumisvapaus ilman rauhanomaista johtoa".

Puolalaisella taholla on levottomuutta lisännyt se, että täällä yleisesti vallalla olevan käsityksen mukaan on nyttemmin todistettavasti käynyt ilmi, että Saksan viralliset piirit rahavaroilla avustavat Itä-Galizian ukrainalaisten terroristisia toimia. Puolalaisissa lehdissä on syyskuussa julaistu eräitä Auswärtiges Amtin virkamiesten kirjeitä, joista, mikäli ne ovat oikeita, selviää, että Auswärtiges Amtilla ja Reichswehrillä on suhteita ukrainalaisiin. Saksalaiselta taholta on nämä tiedot jyrkästi kumottu, ja kysymyksessä olevat kirjeet on leimattu väärennyksiksi. Olen kuitenkin Varsovaan saapumiseni jälkeen havainnut, että diplomaattikunnassa eräät sellaisetkin henkilöt tunnetaan olevan taipuvaisia uskomaan kirjeitä oikeiksi, joilla ei voida katsoa olevan syytä puolalais-ranskalaiseen orientoitumiseen.

Vieraan valtion puolelta tapahtuva tyytymättömien ainesten rahavaroilla kannattaminen oli ennen sotaa hyvin yleistä. Ukrainalaisten separatistisia pyrkimyksiä näyttään aina tällä tavoin kannatetun. Eräs huomattavassa asemassa oleva unkarilainen diplomaatti, joka ennen oli Itävalta-Unkarin ulkoasiainministeriössä, kertoi kerran Budapestissa ollessani minulle, että rahavarain suoritus Venäjän ukrainalaisille tapahtui usein hänen kauttaan. Saksalaisten peruutuksiin eivät puolalaiset senvuoksi usko. "Illustrowany Kurjer Codzienny", joka ensin paljastukset teki, on ilmoittanut olevansa valmis oikeudessa todistamaan syytöksensä oikeiksi.

Samoihin aikoihin on puolalaisissa lehdissä väitetty, että Danzigin poliisin palveluksessa on henkilöitä, joita käytetään vakoiluun Saksan eduksi.

Levottomuuden tunne on yleisössä vielä kasvanut senkautta, että muutamissa ulkomaalaisissa lehdistä on kerrottu, että muka Amerikan Yhdysvalloilla olisi aikomuksena asettaa yhdeksi ehdoksi réparatio-kysymyksen ratkaisulle, että Danzigin käytävää koskeva kysymys saisi ratkaisunsa.

Näin ollen seurataan Puolassa levottomuudella jokaista yrittystä, joka tarkoittaa Saksan ja Ranskan välien parantamista. Monasti tuntuu siltä, niin kuin liiankin selvästi näytettäisiin, ettei haluta tätä lähenemistä, jota koko muu maailma kuitenkin niin hartaasti toivoo. Niin esim. verrattiin eräässä lehdessä aivan avomielisesti Puolaa Ranskan lailliseen aviovaimoon ja Saksaa rakastajattareen sekä lausuttiin pelko, että "rakastajatar saa paraimmat palat". Jo siitä asti kun Locarnon sopimus solmittiin, on Puolassa epäilty, että länsivallat mahdollisesti saattaisivat suostua Saksan itärajan tarkistukseen, koska sopimuksessa tehtiin ero Saksan läntisen ja itäisen rajan välillä. Sekä puolalainen yleisö että useat Puolan ulkoasiainministeriön virkamiehet eivät salaakaan, että he pitävät Locarno Puolalle epäedullisena. Asken tapaturmaisesti kuollutta kreivi Skrzynskia, joka ulkoasiainministerinä allekirjoitti sopimuksen, onkin tästä usein moitittu. Katsotaan ettei Puolan ulkoasiainministerin olisi pitänyt allekirjoittaa sopimusta, jossa Puolan raja asetetaan eri asemaan kuin Ranskan ja Saksan välinen raja.

Saksan ja Ranskan välistä lähenemistä pidetään jonkilaisena Puolan politiikan kärsimänä tappiona. On myöskin jälleen liikkeellä huhuja siitä, että Za-

leski luopuisi toimestaan ulkoasiainministerinä. Palattuaan Genèvestä kotiin on hän antanut lehdille rauhoittavan selityksen, jossa vakuutetaan, ettei Berliinissä ole sovittu mistään, mikä olisi Puolalle epäedullista. "Olen erittäin hämmästynyt", sanotaan hänen sanomalehtitoimiston kautta julkaisemassaan haastattelussa, "nähdessäni puolalaisissa lehdissä levottomuutta. Lehdethän ovat tietoisia, että minulla oli kolme viikkoa ennen ranskalaisten valtiomiesten Berlin-vierailua tilaisuus päästä heidän kanssaan yhteisymmärrykseen kaikissa yksityiskohdissa. Eräässä minua varten järjestetyssä juhlatilaisuudessa pääministeri Laval on lausunut kategorisesti: "Sekä niissä diplomaattisissa neuvotteluissa, joita juuri on käyty /ranskalais-venäläiset neuvottelut/ että myös niissä neuvotteluissa, jotka ovat edessä /Berlin-vierailu/ minä ajattelin ja ajattelen sitä ystävyyttä, joka aina on sitova yhteen molemmat maat". Eikö se riitä puolalaisille sanomalehdille? Eikö se merkitse samaa kuin että ei tule tapahtumaan mitään Puolan etujen vastaista? Kaksi päivää sen jälkeen, kun ranskalaiset valtiomiehet olivat jättäneet Berlinin, oli minulla jälleen tilaisuus keskustella heidän kanssaan ja voin uudelleen lujasti vakuuttaa: ei ole minkäänlaista aihetta levottomuuteen".

Samoin on lehdissä kumottu huhut siitä, että Yhdysvallat aikoisivat ehdottaa Saksan itärajan revisionin päiväjärjestykseen ottamista.

Varsovassa, 10 päivänä lokakuuta 1931.

Ny Lamm

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 613.

ASIA: _____

Ministeri Idmanin rap. no 81.

Varsova.

22/10-31.

Légation de Finlande

Varsovassa, lokak. 22 p. -31.

No. 669/225.

26/181 Pal. 1031		
26/10-31	3 -	10 -
RYHMÄ	LUKUNUMERO	ASIA
5	C13	

Herra M i n i s t e r i ,

Täten minulla on kunnia lähettää
Teille, Herra M i n i s t e r i , raport-
tini No. 81 viitenä kappaleena:
Puolan ja Latvian suhteet . . . siv. 1-4.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i ,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Linn

Herra Ulkoasiainministeri,
Vapaaherra A. S. Yrjö-Koskinen,
H e l s i n k i .

*Tulleet 3-kertaisessa kuoressa, jokainen sinetöitynä
ja sisin myöskin varmistettuna, toinen
lakapuolelta lisäpaperilla ja kätöillä
vahvistettuna.*

ULKOAS	
N:o 26/181 Pal	31
26/10-31	?
LEHTI	ADIA

Ministeri Idmanin raportti

No. 81.

22.X.1931.

Puolan ja Latvian suhteet.

Viime aikoina ovat Puolan ja Latvian väliset suhteet käyneet erittäin kireiksi. Katkeruus Latviaa kohtaan on täällä hyvin suuri. Syynä tähän ovat latvialaisten viranomaisten erinäiset toimenpiteet puolalaista vähemmistöä vastaan. Puolalaisia on Latviassa tšekäläisten tietojen mukaan kaikkiaan noin 70.000 henkeä. Latvialaisten tilastollisten tietojen mukaan olisi heidän lukumääränsä tuntuvasti vähäisempi. Latvian eteläosassa, Ilüksten piirikunnassa on eräitä pitäjiä, joissa on puolalaista väestöä ja joiden kuulumisesta Latviaan on ollut riitaa Puolan kanssa. Tästä johtuu myöskin, ettei ole ollut olemassa mitään asiakirjaa, jossa olisi määrätty raja kummankin valtion välillä. Vuonna 1929, kun Puola ja Latvia solmivat keskenään kauppasopimuksen, allekirjoittivat ne samalla pöytäkirjan, jossa sovittiin, että määrättäisiin rajankäynti-

komissioni. Pöytäkirjassa oli samalla sanottu, missä raja tulisi käymään, joten Puola täten epäsuorasti tunnusti Latvian oikeuden kysymyksessä oleviin alueisiin. Kun toiselta puolen Latvia täten tuli tunnustaneeksi Puolan oikeuden Vilnon alueeseen ja Latviassa pelättiin, että tämä herättäisi tyytymättömyyttä Liettuassa, halusi Latvia, ettei sopimuksen tekstiä saatettaisi julkisuuteen. Samasta syystä määrättiin myöskin, että rajankäyntikomissionin oli kokoonnettava Latvian hallituksen kutsusta. Toistaiseksi ei komissioni myöskään ole kokoontunut.

Kaikesta päättäen edellämainituissa pitäjissä asuvat puolalaiset tuntevat itsensä edelleenkin enemmän puolalaisiksi kuin puolaa puhuviksi latvialaisiksi. Puolalaisten lehtien mukaan ovat puolalaisia vastaan kohdistetut toimenpiteet seuraavat. Useita puolalaisia kouluja on suljettu siitä huolimatta, että niitä on suhteellisesti vähän muuta kansallisuutta oleviin kouluihin verrattuna. Puolalaisten tietojen mukaan oli Latviassa vuonna 1929 35 puolalaista koulua, eli yksi koulu 1504 asukasta kohti. Saksalaisia kouluja oli yksi 780 henkeä, venäläisiä yksi 845 henkeä ja juutalaisia yksi 1190 henkeä kohti. Puolalaisissa kouluissa oli v. 1929 yhteensä 4600 oppilasta. Puolalaisia saromalehtiä ja yhdistyksiä on lakkautettu ja puolalaisia toimihenkilöitä on vangittu. Viimemainittuihin toimenpiteisiin olisi ryhdytty ennen äskettäin tapahtuneita sejmin vaaleja tarkoituksella estää puolalaisia samasta samaa edustajamäärää kuin ennen /2 edustajaa/. Pidätetyt henkilöt on sittemmin päästetty vapaaksi 400 latin takausmaksua vastaan.

Latvian lähetystö on jättänyt lehdille seli-

tyksen, josta m.m. käy ilmi seuraavaa. Puolalainen katoollinen nuorisoyhdistys on toistaiseksi lakkautettu sen valtionvastaisen toiminnan vuoksi. Samasta syystä on lakkautettu puolalainen sanomalehti "Dzwon" /Kello/. On lakkautettu myöskin kuusi puolalaista koulua, joita Latviassa toimiva puolalaisten liitto on ylläpitänyt, mutta ovat kysymyksessä olevien koulujen oppilaat oikeutetut siirtymään muihin puolalaisiin kouluihin. Edellämainittuja kuutta koulua lukuunottamatta olisi Latviassa kaikkiaan 39 puolalaista alkeiskoulua, kolme kymnaasia ja yksi ammattikoulu /Gewerbsschule/. Ainoastaan yksi puolalaisista edustajaehdokkaista olisi vangittu. Syynä tähän on ollut se, että hän on vaaleissa koettanut ostaa ääniä.

Niinkuin jo edellä on mainittu, ovat nämä toimenpiteet täällä herättäneet suurta katkeruutta. Ulkoasiainministeriössä vakuutetaan, että Latviassa oleva puolalainen väestö on täysin lojaalinen, joten toimenpiteet ovat aivan epäoikeutettuja. Lehdet ovat kii-vaassa äänilajissa kirjoittaneet asiasta. On muistutettu siitä, kuinka puolalaiset Latvian vapaussodan aikana avustivat latvialaisia bolshevikkejä vastaan ja kuinka m.m. kenraali Rydz-Smiglyn armeija karkoitti venäläiset Dünaburgista. On viitattu Latvian ulkopoliitikassa tapahtuneisiin heilahduksiin ja saksalaiseen ja venäläiseen vaikutukseen. Puolan hallitusta on vaadittu ryhtymään ankariin toimenpiteisiin asian johdosta. Saman vaatimuksen ovat tehneet eräät tapahtumien johdosta Puolassa pidetyt kansalaiskokouksetkin. Vilnossa on ollut mielenosoitus Latvian konsulaatin edustalla, jonka ikkunat on rikottu.^{1/}

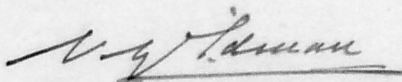

1/ Osoituksena vallitsevasta mielialasta mainittakoon,

Tämän yhteydessä on myöskin käynyt ilmi, ettei Puolan ja Latvian hallitusten välillä ole olemassa yksimielisyyttä siitä, onko edellämainittu räjankäymistä käsittävä pöytäkirja ratifioitava vai ei. Latvian lähetystössä on minulle sanottu, ettei pöytäkirjassa edellytetä ratifiointia ja että se myöskin Puolaan nähden on voimassa ilman sitä. Puolan ulkoasiainministeriössä sitävastoin itäisen osaston päällikkö, ministeri Schätzel sanoi minulle olevan välttämätöntä jättää se eduskunnalle. Hän totesi samalla, että mieliala nykyään oli kaikkea muuta kuin suotuista tällaiselle toimenpiteelle.

Puolan ja Latvian välinen konflikti on herätännyt levottomuutta virolaisissa. Viron lähettiläs Tofer on valittanut minulle kummallakin taholla vallitsevaa jyrkkyyttä, joka vaikeuttaa niiden sovittamista. Luultavaa on, että esim. nyt lakkautetuissa puolalaisissa kouluissa on vallinnut puolalais-isänmaallinen henki ja koululaisia on opetettu pitämään Puolaa isänmaanaan. Toiselta puolen latvialaiset ovat jyrkkien toimenpiteittensä kautta antaneet aiheita luuloon, että heidän tarkoituksensa on sortaa puolalaisia vähemmistöä, mikä on Puolassa vaikeasti unohdettavissa.

Varsovassa, lokakuun 22 p:nä 1931.

---

ettei Latvian tšekäläinen sotilasasiainmies katsonut voitavansa tulla Varsovan "kevyen ratsuväen" toimeenpanemiin tanssiaisiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C₁₈.

ASIA:

Ministeri Idmanin raportti no 82.
Varsova.

29/10-31.

Légation de Finlande

Varsovassa, lokak. 29 p:nä -31

No. 680/227.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
27 181 fac.	10	31
2/11 31	10	31
5	C13	

Herra Ministeri,

Täten minulla on kunnia lähettää
Teille, Herra Ministeri, raport-
tini No. 82 viitenä kappaleena:

Puolan kivihiilenvienti

Itämeren maihin . . . . . siv. 1-3.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

A. S. Yrjö-Koskinen

Herra Ulkoasiainministeri,
Vapaaherra A. S. Yrjö-Koskinen,
Helsinki.

27 181 h... 31
2/11.31
5 C13

Ministeri Idmanin raportti

No. 82.

29.X.1931.

Puolan kivihiilenvienti
Itämeren maihin.

Puolasta vietiin vuonna 1930 yhteensä 12.497.412 tonnia kivihiiltä. Kuluvan vuoden kahdeksan ensimmäisen kuukauden aikana on vientimäärä ollut 8.684.799 tonnia. Vienti suuntautuu etupäässä Itämeren maihin, jotka ovat kivihiilen pääasiallisia ostajia. Punnan arvon aleneminen on tuntuvasti helpottanut Englannin kivihiilenvientiä Itämeren maihin, mikä on herättänyt levottomuutta puolalaisissa kivihiilenviejiä. Askettain Kattowitzissa pidetyssä neuvottelukokouksessa, jossa oli läsnä hallituksen sekä Ylä Slesian kysymyksessä olevan teollisuuden edustajia, painostivat viimeainitut, että kivihiilenvientiä Itämeren maihin voitiin ylläpitää ainoastaan seuraavilla ehdoilla. Työväen palkkoja oli alennettava, sosialisia rasituksia lievennettävä ja rautatien tariffit alennettava. Samana päivänä kokoontuivat ammattikuntien edustajat ja esittivät vastalauseensa

suunniteltuja palkkain alennuksia vastaan. Edellämainitut neuvottelut eivät ole toistaiseksi johtaneet tulokseen. Mikäli tiedetään, on hallitus periaatteessa suostunut siihen, että rautateiden tariffeja satamapaikkoihin alennettaisiin 20 prosentilla ja sekä työnantajat että -tekijät vapautettaisiin sosialisten rasitusten suorittamisesta. Sitäpaitsi hallitus on antanut ymmärtää, ettei sillä ole mitään sitä vastaan, että palkkoja alennetaan kivihiiliteollisuuden alalla.

Nämä toimenpiteet eivät kuitenkaan voi kokonaisuudessaan korvata sitä vahinkoa, jonka Puolan kivihiilenvienti Pohjoismaihin tulee kärsimään punnan halpenemisen takia. Puolan kivihiiliteollisuuden taholta tehtiin jo ennen punnan laskua Itämeren menekkimarkkinain kanssa 4 miljoonan tonnin kivihiilimäärää koskevat hankintasopimukset, mikä silloin merkitsi 88 miljoonaa zlotya. Punnan romahduksen takia on näiden hankintojen nykyarvo tällä hetkellä laskenut noin 70 miljoonaan zlotyyn, mikä pelkästään tähän mennessä tehtyihin sopimuksiin nähden merkitsee suunnilleen 18 milj. zlotyn menetystä. Sopimukset on tehty useampikuukautisella hankinta-ajalla, ja vahinko, joka pohjoisiin markkinapaikkoihin suuntautuvassa viennissä nykyisin keskimäärin kuukaudessa kärsitään, on arvioitava 3 milj. zlotyksi.

Neuvottelut, joita yhä edelleen käydään hallituksen ja kivihiiliteollisuuden kesken, koskevat pääasiassa nyt mainitun vajauksen peittämistä. Kivihiiliteollisuuden taholta vaaditaan lisäapua hallitukselta. Hallitus puolestaan haluaa asettaa kivihiilen viennissä koituvan muun vahingon tasaamisen pääasiassa kysymyksessä olevan teollisuuden itsensä kannet

tavaksi, erittäinkin kun ollaan tietoisia siitä, että myöskin työväki tulee kärsimään. Noin 30.000 työläistä menettäisi toimensa, jos vienti lakkaisi. Tähän viittaamalla halutaan saada työläiset myöntyväisemmiksi palkanalennuksissa. Työläiset puolestaan vaativat, että palkat on pidettävä sellaisina, jollaisiksi asianomainen välityskomissioni vahvisti ne voimassa oleviksi tammikuun 31 päivään 1932 saakka.

Varsovassa, lokakuun 29 p:nä 1931.

W. J. Linnau

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C13.

ASIA: _____

Ministeri Puolan raportti no 83.

Varsova.

5/11-31.

Légation de Finlande

Varsovassa, marrask. 5 p:nä 1931.

No. 704/231.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 28/181 lae. D. 1931.		
10/11-31	1931	L.M.
YHÄÄ	OLASTO	ASIA
5	C13	

Herra Ministeri,

Täten minulla on kunnia lähettää Teille,
Herra Ministeri, raporttini No. 83
viitenä kappaleena:

Englannin kultakannasta luopu-
misen vaikutus Puolan talou-
delliseen elämään . . . . . siv. 1-4.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

W. J. Linn

Herra Ulkoasiainministeri,
Vapaaherra A. S. Yrjö-Koskinen,
Helsinki.

MINISTERIÖ		
No. 28/181 Re. D. 1931		
10/11-31	5	LR
YHTEIS	EUROPA	ASIA
5	013	

Ministeri Idmanin raportti

No. 83.

5.XI.1931.

Englannin kultakannasta luopumisen
vaikutus Puolan taloudelliseen
elämään.

Englannin luopuessa kultakannasta ja punnan kurssin laskiessa lausuttiin monella taholla epäilyksiä siitä, voisiko Puolalle olla mahdollista pysyä kultakannassa ja säilyttää zlotyn kurssi muuttumattomana. Toistaiseksi ei ole kuitenkaan ilmennyt syitä, jotka olisivat pakottaneet Puolan luopumaan kultakannasta, ja zlotyn kurssi kuuluu niihin, jotka ovat vähimmin vaihdelleet.

Syynä tähän on ensi sijassa ollut se, etteivät Puolan ja Englannin väliset kauppasuhteet esim. Suomen ja Englannin välisiin suhteisiin verraten ole erikoisen vilkkaat. Vuonna 1930 oli Puolan kokonaisviennin arvo yhteensä 2.433.244.000 zlotya, josta Englannin osalle tuli 294.381.000 zlotya. Vienti Englantiin teki täten ainoastaan noin yhdeksännen osan Puolan koko ulkomaisesta viennistä. Niin tuntui viimekesäisen Saksan kriisin vaikutus Puolassa enemmän kuin Englannin kriisin. Huolimatta siitä, ettei Puolalla ole kauppasopimusta Saksan kanssa, ovat

sen kaupalliset suhteet viimemainitun maan kanssa vilkkaimmat. Tuonti Saksasta Puolaan on suurempi kuin mistään muusta maasta. Puolan viennistä suuntautuu noin 18% Saksaan.

Puolan valtiopankin puntavarastot eivät myöskään olleet suuret Englannin luopuessa kultakannasta, joten sen tappiot olivat verrattain vähäiset.

Vaikkakaan ei siis Englannin tapahtumilla ollut aivan välitöntä vaikutusta Puolan rahalliseen asemaan ja taloudelliseen tilanteeseen, on punnan kurssin alenemisella luonnollisesti kuitenkin ollut vaikutusta sikäli, että se monessa suhteessa vaikeuttaa Puolan kilpailukykyä viennin alalla. Ne alat, jotka tällöin ensi sijassa tulevat kysymykseen, ovat kivihiiliteollisuus ja elintarpeet, erittäinkin sianliha, joka on yhtenä tärkeimmistä vientitavaroista Puolasta Englantiin. Puolan onnistui saavuttaa vahva asema Suomen ja Skandinavian markkinoilla Englannin kivihiililakon aikana vuonna 1926. Puolan kivihiilen vienti nousi vuonna 1930 12.497.412 tonniin. Kun Itämeren maat ostavat erittäin tuntuvan osan tästä määrästä, on luonnollista, että Englannin kilpailukyky on suuresti enentynyt punnan kurssin alenemisen kautta. Venäjän kanssa täksi vuodeksi solmituissa hankintakontrahdeissa on maksu määrätty suoritettavaksi punnissa, joten tämäkin tietää tuntuva tappiota. Puolan sianlihan viennissä on Englannilla huomattava sija. Se ostaa nimittäin 2/3 kokonaisviennistä. Sianlihaa vietiin v. 1930 Englantiin 24.384 tonnia, ja kuluvan vuoden kahdeksana ensimmäisenä kuukautena on vientimäärä jo kohonnut 33.174 tonniin.

Metalli- ja masuuniteollisuus on solminut useat kontrahtinsa punnissa, joten sekin on kärsinyt tappioita Englannin punnan kurssin laskiessa.

Tekstiiliteollisuuden alalla on Englannin kulta-

kannasta luopumisesta aluksi ollut hyötyä, sillä raaka-aineita koskevat kontrahdit ovat monasti olleet solmitut punnissa. Lodzin tehtaille, jotka, niinkuin tunnettua, työskentelevät erittäin vaikeissa olosuhteissa senjälkeen kun Venäjän markkinat ovat tulleet niiltä suljetuiksi, on tästä ollut etua. Toiselta puolen on kuitenkin huomattava, että niiden vientimahdollisuudet ovat vähentyneet. Lodzista on viety suuret määrät kudoksia ja valmiita konfektiotavaroita Englantiin. Punnan kurssin aleneminen on tuntuvasti vaikeuttanut puolalaisten tehtaiden kilpailumahdollisuuksia sikäläisillä markkinoilla. Luultavaa on, että englantilaisten tehtaiden kilpailu Englannin ulkopuolellakin tulee tuottamaan haittaa. Paitsi Lodzia koskee tämä myöskin Bialystokia, joka on suurimmaksi osaksi riippuvainen ulkomaisesta viennistä.

Puutavaranviennin alalla odotetaan, että Suomen ja Skandinavian maiden kilpailu tulee vielä enemmän kuin tähän asti vaikeuttamaan Puolan vientimahdollisuuksia. Tämä on sitäkin epäedullisempää, kun Ranskassa äskettäin voimaansaattetut puutavarain tuontia koskevat rajoitukset ovat vaikeuttaneet vientiä Ranskaan. On kuitenkin huomattava, ettei Englanti ole Puolan puutavaroitten suurin ostaja. Vuonna 1930 vietiin tältä puutavaroita sinne 67.908.000 zlotyn arvosta, kun sitävastoin Saksa osti niitä 143.380.000 zlotyn edestä.

Niin vaikeita kuin edellämainittujen vientimahdollisuuksien vähentymiset ehkä ovatkin, on tällöin kuitenkin huomattava, ettei Puolan ulkomaisilla kauppasuhteilla ole laisinkaan samaa merkitystä maan taloudelliselle elämälle kuin monessa muussa maassa. Alueen laajuuteen ja väestön lukumäärään nähden ovat sekä vienti että tuonti suhteellisesti vähäisiä. Vuonna 1930 Puolan kokonaisviennin arvo oli yhteensä ainoastaan 2.433.244.000 zlotya,

sillävälin kuin esim. Tanskan vienti, jonka väestö ei ole kuin kymmenes osa Puolan väestöstä, oli 1.610.000.000 kruunua. Tämä seikka on luonnollisesti myöskin ollut omiaan vaikuttamaan siihen, että Puolan raha ainakin toistaiseksi on säilynyt kurssivaihteluilta paremmin kuin monien muiden maiden valuutta.

Varsovassa, marraskuun 5 p:nä 1931.

V. J. Linnan

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C13.

ASIA: _____

Ministeri Edmanin raportti no 84:

Varsova.

10/11-31.

Légation de Finlande

N:o 722/236.

Varsova, 10 p:nä marrask. 1931.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
Ka 29/181 Lat D. 1931		
13/11-31	02 -	LR -
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	013	

Herra M i n i s t e r i ,

Täten minulla on kunnia lähettää Teille,
Herra M i n i s t e r i , raporttini No. 84
viitenä kappaleena:

Englannin vanhoillisten vaalivoitto
ja Puolan yleinen mielipide . . . . . siv.1-5.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i ,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

W. J. Koskinen

Herra Ulkoasiainministeri,
Vapaaherra A. S. Yrjö-Koskinen,
H e l s i n k i .

JÄRJESTÄMINEN		
29/181 P.O. 31.		
13/11-31	9	1
RYHMÄ		

Ministeri Idmanin raportti

N:o 84.

10.XI. 1931.

Englannin vanhoillisten
vaalivoitto ja Puolan
yleinen mielipide.

Englannin vanhoillis-
ten vaalivoittoa pidetään

Puolassa yleensä erittäin e-

dullisena puolalaisille intresseille. Eräässä aikai-
semmassa raportissani olen selostanut sitä levotto-
muutta, minkä täällä Ranskan ja Saksan lähentyminen
on herättänyt. Senaattori Borah'in Danzigin käytävää
koskevat lausunnot ovat luonnollisesti vielä enemmän
lisänneet tätä levottomuutta. Lloyd Georgen ja työ-
väenpuolueen valtaan pääseminen olisi, täällä vallal-
la olevan käsityksen mukaan, voinut antaa moraalis-
ta tukea niille, jotka vaativat Puolan läntisen ra-

jan tarkistusta. Erittäin kuvaava on tässä suhteessa Slowo-lehdessä ollut artikkeli: "Englantilaisten vanhoillisten voitto ja Puolan raison d'Etat". Siitä huolimatta, että kirjoituksessa on useita väitteitä, joita täytyy pitää liian kategorisina, on se joka tapauksessa siksi mielenkiintoinen, että katson olevan syytä ottaa tähän osan siitä.

"Konservatiivien voittoa Englannin vaaleissa on pidettävä suotuisana ilmiönä puolalaisten etujen kannalta katsottuna. Euroopassa ei ole ainoatakaan poliittista puoluetta, joka olisi Puolalle vähemmän suosiollinen ja elinehtojamme uhkaavampi kuin työväen puolue /Labour Party/.

Ei yksikään eurooppalainen lehti kannata niin voimakkaasti puolalaisvastaista ukrainalaista liikettä Itä-Galiziassa kuin "The Manchester Guardian". Puolueen parlamenttiedustajat tulivat Itä-Galiziaan, asettuivat kanssakäymisiin ukrainalaisten kanssa, antoivat heille toiveita Englannin taholta ja vastustivat puolalais-ukrainalaista yhtymistä.

Ulkoministeri Henderson toimi Kansainliitossa puheenjohtajana siinä komissionissa, jonka tuli tutkia ukrainalaisten valituksia, eikä ole epäilystäkään, etteikö hänen kannanottonsa olisi ollut meille vihamielinen.

N.k. käytäväkysymyksessä työväen puolueen jäsenet olivat sitä mieltä, että se oli luovutettava Saksalle.

Kun tiedämme, että senaattori Borah lausui käsityksensä, ettei käytävän olisi oltava Puolan hallussa, täytyy meidän myöntää, että työväen puolueen johdolla olisi muodostettu anglo-saksilainen rintama Puolan elinetuja vastaan.

Työväen puolue on meille vaarallisempi poliittinen tekijä kuin hitleriläiset. Hitleriläiset eivät kannata ainoastaan "Anschlussia, vaan myöskin Elsass-Lothringenin tarkistusta, ja heikontavat siten saksalaisten energian keskittymistä yksinomaisesti "käytäväkysymyksemme" ympärille. Jos suhtaudumme ymmärtäväisesti "Anschlussiin, kannattamalla siirtomaitten tarkistusta ja korvausten lopettamista, me voimme vielä sopia hitleriläisten kanssa territoriaalisesta status quo'stamme. Todelliset edut voivat erottaa ja yhdistää meidät; sitä vastoin epätodelliset edut, oppilauseitten kahleet, suuntaavat työväen puolueen meitä vastaan.

Työväen puolue ohjaksissa — se merkitsee bolshevistisen vaaran suurenemista, Venäjän vahvistamista englantilaisen luoton avulla. Tosin ovat asiat bolshevikkien kanssa jo toisin kuin vuonna 1920, jolloin työväen puolue halusi kieltää Puolalta kaiken avun, ja tunnustamalla bolshevikkihallituksen näki tien Englannin taloudellisten kysymysten vapauttamiseen sekä yhteiskunnallisen ihanteen toteuttamiseen Euroopassa. Viime vuosina kirjoitti bolshevikkilehdistö suuttuneessa äänensävyssä työväen puolueesta nimittäen sitä kapitalismin palvelijaksi. Huomattava osa työväen puolueesta on jo sitä mieltä, että bolshevismi on sosialismin väärä kuvastin. Mutta Englan-

nin konservatiivien asenne Soviettia kohtaan on joka tapauksessa vähemmän suosiollinen kuin työväen puolueen oikean siiven tai Lloyd Georgen, joka nykyään kuuluu oppositioonin.

Englannin konservatiivit, vaatien kiinteämpiä taloudellisia suhteita dominioiden kanssa, tulevat olemaan bolshevikkien dumpingin vastustajia. Kanada ja Austraalia tuovat nimittäin Iso-Britanniaan raaka-aineita ja ovat Neuvosto-Venäjän luonnollisia kilpailijoita. Niiden kasvanut vienti täytti sen aukon, joka syntyi ensi vuosina sodan jälkeen venäläisten raaka-aineiden puutteesta ja nykyään pyritään viimeainittujen ilmaantumista Iso-Britannian markkinoille estämään.

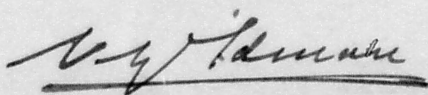
Kiinaa koskevissa kysymyksissä työväen puolue on myönnytyspolitiikan /der konzessionellen Politik/ eikä intervensioiden kannattaja. Sen jäsenet laiminlyövät Englannin aseman lujittamisen Singaporessa. Nykyhetkellä he vastustavat japanilaisten toimintaa Mandshuriassa, kuin sitä vastoin konservatiivit ovat energisen politiikan kannattajia Kiinassa, eivätkä tule vastustamaan japanilaisten toimintaa Mandshuriassa, mikä, erottamalla Kiinan Mandshuriasta ja tulevaisuudessa ehkä Mongoliastakin, heikontaisi Kiinaa ja vahvistaisi Japania. Meidän on pidettävä Japanin voimistumista suotuisana ilmiönä, sillä voimakas Japani on Venäjää heikontava tekijä."

Mainittakoon kuitenkin, että eräissä lehdistä on ollut huomattavissa levottomuutta Englannis-

sa suunniteltujen tullikorotusten vuoksi. Niin kirjoittaa esim. Express Poranny:

"Englanti ei sulje oviaan ainoastaan ulkomaisen teollisuuden, vaan myöskin ulkomaisen maatalouden ja karjan tuotteille. Tämä toimenpide muodostuu kohtalokkaaksi iskuksi Euroopan maataloudelliselle tuotannolle.... Jokaisen vaununlastillisen puolalaista sokeria, puolalaista siipikarjaa, ja jokaisen vaununlastillisen munia, joka saapuu Puolasta, täytyy pakostakin johtaa Englannin kynnyksellä katekeraan ja epätasaiseen kilpailuun Uuden Seelannin, Austraalian, Kanadan tai Etelä-Afrikan kanssa....Siis olkaa varovaisia ilonilmauksissanne Englannin uusien voittajien johdosta. Pian voi toteutua se, että ne, jotka tänään iloitsevat tästä voitosta, saavat huomenna kantaa tuntuvan osan tämän voiton kustannuksista."

Varsovassa, 10 päivänä marraskuuta 1931.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C₁₃

ASIA:

Ministeri Otmanin rap. N: 85.

Varsova

25/27-31

Légation de Finlande

Varsova, 25 p:nä marrask. 1931.

No. 754/246.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 31 / 1931, lat D. 1931		
30/XI-31	No	Liik.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
F	C13	

Herra M i n i s t e r i ,

Täten minulla on kunnia lähettää
Teille, Herra M i n i s t e r i , raport-
tini No. 85 viitenä kappaleena:

Puolan ja Latvian suhteet II . . siv. 1-6.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i ,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

V. S. Koskinen

Herra Ulkoasiainministeri,
Vapaaherra A. S. Yrjö-Koskinen,
H e l s i n k i .

Ministeri Idmanin raportti

No. 85.

25.XI.1931.

Puolan ja Latvian
suhteet II.

Puolan ja Latvian välisissä suhteissa ei toistaiseksi ole ollut huomattavissa mitään, joka antaisi syytä todeta, että jännitys olisilauennut. Päinvastoin ovat välit edelleenkin erittäin kireät. Ulkoministeri Zaleski on selostanut kysymystä sejin ulkoasiainvaliokunnan istunnossa. Puheessaan hän huomautti aluksi siitä, että hän tähän asti Puolan ulkomaisia suhteita kosketellessaan aina oli voinut puhua Puolan ja Latvian ystävällisistä väleistä. Hän sanoi valittavansa, että hän nyt oli pakoitettu pyytämään sananvuoroa erittäin kiusallisessa asiassa, koska oli kysymys puolalaisesta väestöstä, joka asuu sillä alueella, jonka Latviaan kuulumisen puolesta puolalaiset sotilaat ovat vuodattaneet ver- taan. Puolan hallituksen noudattama periaate on, ettei se sekaannu toisten valtioiden vähemmistöky- myk-

siin. Puolalaiseen vähemmistöön kohdistetut repres-
salit olivat kuitenkin sen luontoisia, että jokai-
nen käsitti, että Latvian hallituksen menettelyn
täytyy herättää Puolan yleisen mielipiteen oikeutet-
tua suuttumusta. Oli sitäpaitsi toinenkin syy, min-
kä vuoksi Puolan hallituksella on ei ainoastaan oi-
keus, vaan myöskin velvollisuus reageerata. Latvian
puolalasta vähemmistöä syytetään siitä, että se mu-
ka koettaisi saada aikaan muutoksia Latvian valti-
on alueessa Puolan eduksi. Zaleski sanoi Puolassa
oltavan täysin vakuutettuja tämän vähemmistön lojaa-
lisesta suhtautumisesta Latviaa kohtaan, minkä vuok-
si tämän tapaiset syytökset oli ehdottomasti tor-
juttava. Pitäen kiinni periaatteesta, ettei toisen
valtion sisäisiin asioihin ole sekaannuttava, oli
Puolan hallitus aloittanut ystävällisen ajatuksen
vaihdon Latvian hallituksen kanssa ja antanut ym-
märtää, millaiset toimenpiteet voisivat lieventää
Latvian hallituksen toimenpiteiden herättämää kiusal-
lista vaikutusta. Puolan hallitus oli välttänyt kaik-
kea, niinkuin diplomaattisia nootteja, virallisia se-
lityksiä ja tiedonantoja y.m., joiden kautta kysy-
mys joutuisi julkisen käsittelyn alaiseksi, koska
tämä on omiaan kiristämään välejä molempien valtioiden
välillä. Latvian hallituksen Rigan sähkösanoma-
toimiston kautta antama virallinen selostus on ai-
kaansaanut vaaran, että nyt syntynyt konflikti muo-
dostuu kansainväliseksi kysymykseksi. Zaleski lopet-
ti lausumalla toivomuksen, että Latvian hallitus löy-
täisi keinoja lieventääkseen nykyistä kiristynyttä ti-
lannetta, jotta Puolan ja Latvian välit voisivat py-
syä hyvinä. Näiden välien rikkoutuminen olisi ristii-
dissä niin Latvian kuin Puolankin etujen kanssa.

Zaleskin lausunto on kieltämättä maltillinen. Asiasta valiokunnassa keskusteltaessa käyttivät useat valiokunnan jäsenistä jyrkempää kieltä. Valiokunnan ehdotuksesta sejm hyväksyi lausuman, jossa se kehoittaa hallitusta käyttämään kansainvälisten sopimusten sille suomaa oikeutta ja esiintymään mitä päättävimmän puolalaisiin Latviassa kohdistettua sortoa vastaan.

Latviassa vallitsevasta hallituskriisistä johtuu mahdollisesti, ettei Latvian lähettiläs, ministeri Grosvald ole toistaiseksi saanut Rigasta minkäänlaisia ohjeita. Grosvald, joka lomalla Italiassa ollessaan sai Sorrentoon sähkötiedon lähetystöön vastaan suunnitellusta mielenosoituksesta, palasi suoraa päätä takaisin Varsovaan, mutta ei ole mainitusta syystä vielä asettunut minkäänlaiseen yhteyteen Puolan ulkoasiainministeriön kanssa. Mitään enempiä mielenosoituksia ei lähetystöä vastaan ole yritetty /ylioppilaiden mielenkiinto on viime aikoina kohdistunut juutalaisiin/. Joku aika sitten soitettiin eräänä aamuna Latvian ulkoasiainministeriöstä ja Rigan sähkösanomatoimistosta Grosvaldille ja kysyttiin oliko häntä vastaan tehty murhayritys /!/. Rigassa oli kulkenut tämänkaltaisia huhuja. Asiassa ei ole minkäänlaista perää, mutta osoittaa se parhaiten, miten kireät valtioiden väliset suhteet nykyään ovat.

Puolalaisissa sanomalehdissä on edelleenkin kirjoitettu asiasta. Tyytymättömyyttä on lisännyt se että, mikäli ainakin täällä väitetään, latvialaiset viranomaiset olisivat jatkaneet alkamaansa suuntaa ottamalla Rigan puolalaiselta koululta kouluhuoneustoa. Puolalaiset ovat pakoitettuja käyttämään saksalaisen koulun huoneustoa iltaisin, jolloin saksalai-

set eivät itse sitä tarvitse. Ihmettelyä on herättänyt se, että oikeuden istunnot, joissa käsitellään Latvian puolalaisia vastaan nostettua asiaa, ovat julistetut salaisiksi, joten ei lehtien edustajilla ole ollut mahdollisuutta olla läsnä.

Kiihtymys tuntuu eräissä tapauksissa menneen käsittämättömän pitkälle. Rigassa ilmestynvä "Sozialdemokrats" kirjoittaa m.m. eräässä artikkelissaan, ettei "Puolan ole leikittävä tulella, sillä sen voi murskata saapaspari, saksalainen ja venäläinen, Latvian ja Liettuan itsenäisyyden garantit". Vastaukseksi puolalaiset lehdet ovat kerranneet Latvian itsenäisyyden historian alkuvaiheita.

Viron lähettiläs Tofer on lausunut minulle pelkonsa siitä, että seurauksena mahdollisesti tulee olemaan se, että Puolan harrastus Venäjän naapurivaltoihin vähenee, mikä hänestä olisi sitäkin valitettavampaa juuri nyt, kun Puola on neuvotteluissa Venäjän kanssa non-agressio-sopimuksesta. Tofer sanoi kosketelleensa asiaa takäläisessä ulkoasiainministeriössäkin. Tällöin oli hänelle kuitenkin vakuutettu, ettei Latvian kanssa syntynyt konflikti tule muuttamaan Puolan politiikkaa. Omasta puolestani olen myöskin sitä mielipidettä, että Toferin pelko on aiheeton. Puolan etujen mukaista on ajaa n.s. "reunavaltiopolitiikkaa". Toiselta puolen ei myöskään voitane otaksua, että latvialaiset tulisivat asettamaan puolalaisen vähemmistön huonompaan asemaan kuin muut. Useat merkit - m.m. Riggan saksalaisen tuomiokirkon ottaminen saksalaiselta seurakunnalta, jolle Puolan unkerilaissyntyinen kuningas Stefan Batory sen aikoinaan antoi, samoin kuin päätös olla ottamatta vähemmistökansallisuuksi-

en edustajia hallitukseen - viittaavat siihen, että natsionalistinen suunta on nykyään vallalla Latviassa, mutta maassa on liian paljon vähemmistöjä, jotta natsionalismissa voitaisiin mennä kovin pitkälle.

On kuitenkin todettava, että eräissä puolalaisissa lehdissä on ollut lausuntoja, joissa on asetettu epäilevälle kannalle Puolan politiikkaan nähden sen suhteessa Venäjän läntisiin naapureihin. On viitattu siihen, että Latvian politiikan päämääränä jo kauan on ollut läheneminen Liettuaan. Ensimmäinen on saatu aikaan sivistyksellinen, sen jälkeen taiteellinen ja poliittinen yhteistyö. "Nykyään on tilanne sellainen, että paitsi puolalaisvastaista liettualaista rintamaa on myöskin olemassa puolalaisvastainen latvialainen rintama... Latvian ja Liettuan läheneminen tapahtuu Venäjän ja Saksan myötävaikutuksella, jotka jo pitkät ajat ovat työskennelleet sen hyväksi ja tänään varmaankin iloitsevat siitä, että niiden yrityksillä on ollut positiivisia tuloksia". /Rzeczpospolita 30.X.1931/.

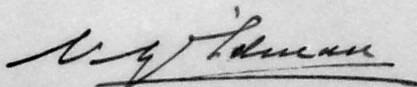
Ivallisessa sävyyn kirjoitetussa artikkelissaan "Suurvalta?!" hallituksen vastustajiin kuuluva Gazeta Warszawska kirjoittaa, ettei Puolalla ole ollut menestystä Itä-Europan politiikassaan. Rigaan, Tallinnaan ja Helsinkiin on lähetetty etevimmät diplomaatit, mutta tulokset ovat olleet laihoja. Mitä tällaisiin lausuntoihin tulee, on kuitenkin muistettava, että ne ainakin yhtä suureksi osaksi suuntautuvat nykyistä hallitussysteemiä vastaan, joten en olisi taipuvainen antamaan niille kovin suurta ulkopoliittista merkitystä.

Mainittakoon vielä seuraavastakin. Keskus-

tellessani erään tunnetun puolalaisen kanssa, lausui tämä arvelun, että katooolilaisella papistolla Latviassa epäilemättä myöskin on syytä siinä, että valtioiden välit ovat muodostuneet näin kireiksi. Olen katsonut olevan syytä huomauttaa tästä, koska "Le Temps" in marraskuun 12 päivän numerossa olevas^sa, puolalais-latvialaista riitaa käsittelevässä artikkelissa sanotaan m.m. "Les clergés catholiques letton et polonais de Letgalie, suivis de leurs paysans fidèles, entretiennent l'un contre l'autre une lutte sourde où ils se disputent notamment les âmes blanc-russiennes plus primitives et dans laquelle le clergé polonais a pour lui le prestige de la grande république voisine..."

Ministeri Grosvald on usein käynyt luonani puhumassa tilanteesta ja kysymässä mielipidettäni. Hän on samoin halunnut tietää "kenen puolella Suomessa ollaan". Olen vastannut, että kysymyksessä olevia tapauksia tunnetaan niin vähän, ettei yleinen mielipide ole mitenkään voinut määrätä kantaan^sa niihin nähden. Toivomuksemme on, että Latvian ja Puolan välit paranevat ja erimielisyydet saadaan sovitetuiksi. Olen myöskin kehoittanut Grosvaldia koettamaan esiintyä välittäjänä. Lähettilään velvollisuus on koettaa tasapuolisesti esittää myöskin siellä vallitsevat mielipiteet ja ajatukset, missä hän on akreditoituna.

Varsovassa, marraskuun 25 p:nä 1931.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C13.

ASIA: _____

Ministeri Idmanin raportti no 86.

Varsova.

14/12-31.

Légation de Finlande

Varsova, 10 p:nä jouluk. 1931

No. 786/262.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 32 / 182 PalE. 1931		
14/12-31	2	—
RYHMÄ	OSASTO	ALA
5	C13	

Herra Ministeri,

Täten minulla on kunnia lähettää
Teille, Herra Ministeri, raport-
tini No. 86 viitenä kappaleena:

Puola ja Danzigin käytävä . . . siv. 1-8.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

W. Yrjö-Koskinen

Herra Ulkoasiainministeri,
Vapaaherra A. S. Yrjö-Koskinen,
Helsinki.

No 32 / 182 Pal. 31		
14/12-31	No -	LII -
RYHMÄ	LUOKA	ASIA

Ministeri Idmanin raportti

No. 86.

10.XII.1931.

Puola ja Danzigin
käytävä.

Otsakkeella "Poland and the Corridor" on Alex. Lednicki julkaissut "New York Herald Tribune Magazine" nimisessä ameriikkalaisessa lehdessä huomiota herättäneen kirjoituksen. Niinkuin tunnettua joutui kysymys Danzigin käytävästä keskustelun-
alaiseksi pääministeri Lavalin Ameriikassa ollessa senaattori Borah'in aloitteesta, joka esitti käsityksenään, että oli välttämätöntä muuttaa nykyistä asiantilaa ja luovuttaa alue takaisin Saksalle. Lednickin artikkeli on epäilemättä käsitettävä puolalaiseksi vastaukseksi Borah'ille. Kun artikkeli samalla sisältää Itä-Preussia koskevan positiivisen ehdotuksen, on syytä kiinnittää huomiota kirjoitukseen, jonka takana epäilemättä on Puolan ulkoasiainministeriö.

Artikkelissa viitataan ensinnäkin siihen, että Saksan hallitus on äskettäin myöntänyt

250.000.000 dollaria kunden vuoden aikana käytettäväksi Saksan itäisten maakuntain, etupäässä Itä-Preussin vaurastuttamiseksi. Mikä on ollut syynä siihen, kysyy kirjoittaja, että on katsottu välttämättömäksi nykyisten rahallisten vaikeuksien aikana käyttää noin suunnattomia rahamääriä tällaiseen tarkoitukseen? Tähän hän vastaa seuraavasti. Ensimmäkin sodan jälkeen Itä-Preussin maakunta kärsi sen kautta, että elintarpeiden maasta vientiä rajoitettiin. Kun seuraavien vuosien sato oli huono, oli sen seurauksena tilojen velkaantuminen, mikä johti siihen, että ainoastaan 13% niistä tuotti voittoa. Kaupan ja teollisuuden tila oli yhtä vaikea. Ennen sotaa kolme neljännestä Venäjän viennistä kulki Itä-Preussin kautta. Niin saapui esim. Königsbergiin 100-500 vaununlastillista tavaroita päivässä. Nykyään Königsbergin satama on melkein autio siitä huolimatta, että sen parantamiseen on käytetty 5.000.000 dollaria. Viime vuosina Itä-Preussin väestö on vähentynyt 4 ä 5% vuosittain. Kun väestön lisäys jokaista 1000 henkeä kohti on Preussissa 27 ja Puolassa 42, on tämä herättänyt levottomuutta Saksassa. Niin painostaa esim. Deutsche Tageszeitung jo vuonna 1926 eräässä Itä-Preussia koskevassa kirjoituksessa, että Saksan kansallinen velvollisuus on parantaa mainitun maakunnan taloudellista asemaa, koska se muuten ennen pitkää joutuu Puolalle. Jo ennen sotaa olivat Itä-Preussin taloudelliset suhteet muuhun Saksaan vähäiset, eikä tilanne sodan jälkeen ole muuttunut. Königsberg on 400 engl. penikulman päässä Berlinistä ja 260 penikulman päässä Varsovasta. Kuvaavaa tässä suhteessa on, että Leipzigin messuilla vuonna 1927 edus-

tettuina olleista 10.000 saksalaisesta liikkeestä ainoastaan 7 oli Itä-Preussista. Sellainen maatalousmaakunta kuin Itä-Preussi tarvitsee kivihiiltä, rautaa ja petroleumia. Jos tällaiset tavarat tuodaan Keski-Saksasta rautateitse tai maitse, tulee niiden rahti kalliiksi. Jos olisi olemassa vapaa kauppa Puolan ja Itä-Preussin välillä, tulisi Varsovasta ennen pitkää sen maataloustuotteiden, maidon ja lihan luonnollinen ostaja. Itä-Preussi voisi ostaa kivihiiltä, rautaa ja petrolia Puolasta paljon halvemmalla kuin mitä sen nykyään on niistä maksettava. Vapaan kaupan vallitessa sillä olisi mahdollisuus käyttää hyväkseen sen maantieteellisen aseman sille suomia etuja. Mutta vapaasta kaupasta johtuisi luonnollisesti, että taloudelliset siteet Königsbergin ja Varsovan välillä vahvistuisivat. On sitäpaitsi olemassa sotilaallisia näkökohtia, joiden vuoksi ei Saksa nykyään halunnut sallia tällaista kauppaa. Kun 1926 käytiin neuvotteluja Itä-Preussissa olevien linnoitusten hävittämisestä, painosti Saksan edustaja, että linnoitukset olivat välttämättömiä, jotta aluetta voitaisiin puolustaa puolalaista hyökkäystä vastaan.

Saksassa vallalla olevan käsityksen mukaan, toteaa kirjoittaja, on siis Itä-Preussin asema vaaranalainen sekä taloudellisessa että sotilaallisessa suhteessa. Sen seikan, että Puolassa on kiihkokansallisia, joiden mielestä tämän alueen tulisi kuulua Puolalle, katsotaan todistavan, että tämä myöskin on Puolan hallituksen politiikan päämääränä. Kiihkokansallisten piirien vaikutus on itse asiassa aivan mitätön. Saksalaisen käsityksen mukaan on siis Danzigin käytävän olemassa-

olo omiaan aiheuttamaan kauaskantavia ei ainoastaan taloudellisia vaan myöskin poliittisia seurauksia Itä-Preussille. Tästä johtuu myöskin se vaakaumus, että ainoa tapa suojella Itä-Preussia Puolaa vastaan on se, että käytävä jälleen liitetään Saksaan ja että Puola erotetaan Itämeren yhteydestä.

Edellä esitettyä saksalaista käsitystä vastaan on asetettava Puolassa vallalla oleva mielipide. Missä määrin Itä-Preussin olemassaolo on vaingollinen tai vaarallinen Puolalle? Lednicki viittaa erääseen "Itä-Eurooppa"-nimisessä aikakauslehdessä julkaistuu kirjoitukseen "Locarno ja Itä-Eurooppa". Itä-Preussista Puolaa vastaan suunnattu hyökkäys voi katkaista tämän yhteyden meren kanssa 24 tunnissa, uhata pääkaupunkia ja pakottaa evakuoimaan Pomerellin sekä Vilnon alueen, minkä kautta vihollinen saisi käsiinsä sotilaallisessa ja poliittisessa suhteessa erittäin edulliset alueet. Mahdollisuus voida heti sodan alussa miehittää nämä alueet on jo sinänsä voimakkaana sodankiihotuksena monelle saksalaiselle, joka haluaa sotaa Puolaa vastaan. Ennen Parisin rauhankonferenssia samoin kuin sen aikanakin olivat sotilaalliset asian tuntijat yksimielisiä siitä, että olisi välttämätöntä demilitarisoida Itä-Preussi. Syynä siihen, ettei tästä Versaillesin sopimuksessa ole mitään määräystä, johtuu enemmän rauhan teon aikana Itä-Euroopassa vallinneesta epävarmasta tilanteesta kuin siitä, että rauhanneuvottelujen aikana olisi muutettu käsitystä tässä kohden. Puola on nykyään yhtä epäedullisessa asemassa kuin Ranska olisi, jos

Saksan hallussa olisivat Picardy, Artois ja alisen Seinen departementti /I/, edellyttäen että nämä alueet olisivat aseistettujen preussiläisten asumia. Voisiko Ranska sietää tällaista asiantilaa, tai jos se sen sietäisi, voisiko se ajatella aseistariisumista? Minkäänlaista moraalista enemmän kuin tosiasiallistakaan aseistariisumista ei Itä-Preussissa ole tapahtunut. Päinvastoin on "Stahlhelm"-yhtymän jäsenluku enentynyt ja "urheilu"-yhdistyksien lukumäärä kasvanut. Puolalaiset ovat vakuutettuja siitä, että saksalaiset viranomaiset tuntevat Itä-Preussissa vallitsevan sotaisen mielialan, mutta eivät ryhdy toimenpiteisiin sen tyynnyttämiseksi. Eikö Puolan näin ollen ole mahdotonta vähentää varustuksiaan, kun sen rinnalla on aseistettu Itä-Preussi?

Nykyään on siis asiantila sellainen, että saksalaiset pelkäävät, että Itä-Preussi tulevaisuudessa joutuu Puolalle, ja puolalaiset pitävät Itä-Preussia vaarallisena Puolalle. Tämä on tosiseikka, joka on politiikassa otettava huomioon. Vaikkeudet eivät ole uusia, vaan ovat olleet olemassa jo 13-vuosisadalla. Menneiden vuosisatojen aikana on yritetty "ratkaista" kysymystä lukemattomia kertoja. Onko välttämätöntä, kysyy kirjoittaja, tulevaisuudessakin ratkaista se ase kädessä? Saksassa vallalla olevan luulon mukaan on Itä-Preussia suojeltava siten, että Danzigin käytävä otetaan pois Puolalta. Mikä olisi seurauksena tällaisesta ratkaisusta? Jos ajatellaan, että Puolan heikkous tai joku muu poliittinen tapahtuma joskus tekisi mahdolliseksi Saksalle miehittää Danzigin käytävä, olisi siitä seurauksena, että saksa-

lainen vähemmistö Puolassa vähenisi 200.000 hengellä, mutta sensijaan puolalainen vähemmistö Saksassa enentyisi 1.000.000 hengellä. Puola, joka täten tulisi erotetuksi meren yhteydestä ja satamistaan, koettaisi aina voittaa takaisin, mitä se olisi menettänyt. Puolan kiihkokansalliset piirit haluavat senvuoksi nykyään turvata käytävää hankkimalla itselleen oikeuden kontrolloida Itä-Preussia. Muutamia vuosia sitten Euroopassa kierteli huhu, että Venäjä olisi luvannut pysyä puolueettomana, jos Puola anastaisi Itä-Preussin /!/. Jos Itä-Preussi tavalla tai toisella joutuisi Puolalle, seuraisi siitä, että sen vähemmistökansallisuuksien lukumäärä enentyisi 1.000.000 saksalaisella, mikä ei kirjoittajan mielestä olisi omiaan edistämään Puolan "stabiilitteettia". Onko ajanpitkään edullisempaa, että Puola on kiitollisuuden velassa Neuvosto-Venäjäälle kuin että se on hyvissä väleissä kansainliiton kanssa? ^{1/} Puolalle ei tästä olisi mitään hyötyä, eikä ole myöskään uskottavaa, että se ryhtyisi tällaiseen kiihkokansallisten haluamaan yritykseen.

Puolalaisten kiihkokansallisten piirien pyrkimys välttää vaaraa anastamalla Itä-Preussi on siis yhtä epäkäytännöllinen kuin saksalaisten kansallisten pyrkimys ratkaista kysymys ottamalla Puolalta käytävä. Katastrofin välttämiseksi on tärkeätä, että päästäisiin yhteisymmärrykseen. Euroopassa

---

1/ Olettamus, että Puolan ja Venäjän välit voisivat muodostua niin hyväksi, että viimeainittu antaisi suostumuksensa Itä-Preussin yhdistämiseen Puolaan, tuntuu kerrassaan fantastiselta. Se on selitettävissä ainoastaan siten, että, niinkuin monesti olen huomauttanut, Puolassa ei itse asiassa odoteta vaaran uhkaavan Venäjältä käsin, vaan ollaan vakuutettuja siitä, että tulevaisuudessakin voidaan tulla hyvin toimeen sen kanssa. Puolan halu olla sanotta vasti vähentämättä sotavoimaansa ei johdu niin paljon bolshevikkien kuin Saksan pelosta.

tarvitaan välttämättä sopimusta, joka täydentäisi Kellogg-paktia. On saatava aikaan sopimus, joka toiselta puolen turvaa Itä-Preussin alueellisen loukkaamattomuuden saksalaisena maakuntana ja toiselta puolen tunnustaa Itä-Preussin demilitarisoinnin. Kansainvälisen garantiasysteemin kehitys tekee mahdolliseksi luoda asiointila, jonka vallitessa aseistariisutun Itä-Preussin asukkaille annetaan täydellinen turvallisuuden tunne ja taataan Saksan suvereniteetti. Molemminpuolinen pelko voidaan saada poistetuksi ainoastaan kansainvälisellä sopimuksella. Rauhoitus /Appeasement/ on rauhan välttämätön edellytys. Tässä Euroopan osassa ei rauhoittuminen ole mahdollista ilman molemminpuolisia lisägarantioja. Puola ja Saksa eivät voi missään osottaa lojaalisuuttaan kansainliiton periaatteita kohtaan paremmin kuin seuduilla, jotka ovat olleet niiden välisten riitujen esineenä useiden vuosisatojen aikana. Tämäntapainen sopimus poistaisi suurimman esteen puolalais-saksalaisten suhteiden normaaliksi tulemiselta. Se vahvistaisi valtioiden välisiä kaupallisia suhteita ja edistäisi niiden edelleen kehittymistä. Täten myötävaikuttaisi se osaltaan Euroopan olojen tasapainoon saattamiseen.

- - Ei ole epäilystäkään siitä, että kirjoitus on kirjoitettu yhteisymmärryksessä Puolan ulkoasiainministeriön kanssa, ja on sen hyväksymä. Se sisältää siis puolalaisen ehdotuksen Danzigin käytävän aiheuttamien vaikeuksien poistamiseksi. Kirjoitus on kieltämättä taitavasti laadittu. Saksalaiselta taholta uhkaavaa vaaraa vastaan asetetaan toinen sodan uhka, puolalaisten kiihkokansallisten toivo liittää Itä-Preussi Puolaan.

Välttääkseen molempia äärimmäisyyksiä olisi saatava aikaan sopimus, joka, samalla kun se tunnustaisi Itä-Preussin demilitarisoinnin, myöskin ainakin epäsuorasti tulisi tunnustaneeksi Puolan oikeuden käytävään. Puolan kannalta on epäilemättä ollut taktillisesti taitavaa siirtää kysymys Danzigin käytävästä Itä-Preussiin, jonka aseman järjestämisen samalla vakuutetaan voivan edistää aseistariisumisen mahdollisuuksia. Toinen asia on tullaanko siinä onnistumaan.

Saksan sanomalehdistö on ottanut ehdotuksen kylmästi vastaan. Tšekäläisen lähettilään v. Moltken mukaan ei ainoakaan lehti ole asettunut sitä puoltamaan. Ehdotuksen katsotaan tietävän uusia uhrauksia - luopumista oikeudesta pitää sotaväkeä Itä-Preussissa, joka ehdotetun vapaan kaupan kautta sitäpaitsi tulisi lähemmin kiinnitetyksi Puolaan. Moltke arvelee ehdotuksen olevan "koepallon". Puolan ulkoasiainministeriö on halunnut nähdä, miten tällaiseen ehdotukseen suhtauduttaisiin. Tulevaisuus näyttää, ryhtyykö Puolan hallitus tekemään asiassa jotain ehdotuksia, ja onko Itä-Preussin demilitarisatio ehkä se turvallisuus, jota pidetään tuntuvamman aseistavähennyksen välttämättömänä edellytyksenä.

Varsovassa, joulukuun 10 p:nä 1931.

V. Adamson

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 613.

ASIA:

Ministeri Idmanin raportti no 87.

Varsova.

24/2-31.

Légation de Finlande

Varsovassa, 21 p:nä jouluk. 1931.

N:o 808-268.

34 / 182 Sal E. 1931		
28/2-31	2	LII -
FINLA	CRANTO	ACIA
5	13	-

Herra M i n i s t e r i ,

Täten minulla on kunnia lähettää Teille,
Herra M i n i s t e r i , raporttini No. 87
viitenä kappaleena:

Zaleskin Lontoon matka. . . . . siv. 1-5.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i ,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

W. J. Koskinen

Herra Ulkoasiainministeri,
Vapaaheerra A. S. Yrjö-Koskinen,
H e l s i n k i .

ULKOASIANMINISTERIÖ
N:o 37 / 182 L. D. 1931
28/12-31 ? - 1931 -

Ministeri Idmanin raportti

N:o 87.

21.XII.1931.

Zaleskin Lontoon matka.

Ulkoministeri Zaleskin Englannissa käynnin syitä arvioitaessa on ensinnäkin otettava huomioon, että puolalaiset yleensä antavat suuren merkityksen "kyläilemiselle", sekä vieraisa käynneille että vieraiden vastaanottamiselle. Suurvaltain pää- ja ulkoasiainministerien viimeaikaisten matkojen ja vieraisa käyntien aikana ovat erittäinkin vastustuspuolueiden lehdet moittineet hallitusta saamattomuudesta ja aktiivisuuden puutteesta. Puolan ja Englannin välit eivät yleensä ole olleet erittäin lämpimät. Englannin vasemmistohallitukset ovat usein ainakin täällä vallalla olevan käsityksen mukaan osottaneet suurempaa myötätuntoa Saksaa kuin Puolaa kohtaan. Englannin vasemmistolaisten Venäjän politiikka on täällä myöskin monasti vaikuttanut vieroittavasti. Taloudelliset suhteet eivät ole myöskään niin vilkkaat, että ne voisivat luoda pohjan erikoiselle molemminpuoliselle myötätunnonlelle. Niinkuin jo ennen olen Ministeriölle tiedoit-

tanut, otettiin täällä suurella tyydytyksellä vastaan tieto vanhoillisten vaalivoitosta Englannissa. Katsottiin, että se saattoi luoda pohjan Puolan ja Englannin välisille lähemmille suhteille. Saksan sisäisen tilanteen kiristyessä pidettiin tätä erittäin suotavana.

Se, mitä edellä on sanottu, muodostaa tavaltaan taustan Zaleskin Englannissa käynnille. Kaikki puolalaiset lehdet antavat matkalle suuren merkityksen. Zaleski on myöskin omissa tšekäläisille lehdille antamissaan haastatteluissa painostanut matkansa tärkeyttä. Puolan on hänen mielestään koetettava saada aikaan läheiset suhteet myöskin Englantiin ja koetettava valaista Englannin yleiselle mielipiteelle kysymyksiä, jotka ovat Puolalle tärkeitä, mutta joista englantilaiset tähän asti ovat saaneet tietonsa ainoastaan, tai ainakin etupäässä, vastustajien lähteistä.

Vaikkakin siis yleisesti on painostettu matkan merkitystä, on lehdissä näkynyt hyvin vähän tietoja siitä, mistä Englannissa on neuvoteltu. Myöskin Zaleskin äskettäin sejmän ulkoasiainvaliokunnassa pitämä puhe ei sisällä mitään yksityiskohtaisia tietoja Lontoon neuvotteluista. Puolalaiset lehdet ovatkin sen vuoksi enimmäkseen tyytyneet lainaamaan uutisensa ulkomaalaisesta sanomalehdistöstä. Otettakoon tähän paritällaista lausuntoa.

"Times"in mukaan käytti Zaleski tilaisuutta hyväkseen keskustellakseen europalaisen politiikan probleemoista, erittäinkin aseistariisumisesta. Hänellä oli tilaisuus pitkän keskustelun aikana Sir Simon'ille se-

lostaa millä edellytyksillä Puola suostuu varustusten supistamiseen. Kysymyksen ollessa yleisestä talouskriisistä ei Zaleski tehnyt muistutuksia uutta brittiläistä tariffia vastaan.

"Le Temps" kirjoittaa, ettei Zaleskilta ja Sir Simonilta puuttunut keskustelunaiheita, sillä tunnettua on, että hitleriläisten kiihotuksen kautta Saksassa syntynyt tilanne herättää vakavaa levottomuutta Varsovassa. Aseistariisumisprobleema, jota helmikuussa tullaan käsittelemään, antoi luonnollisesti myöskin aihetta mielenkiintoiseen ajatustenvaihtoon.

"Berliner Tageblatt"in mukaan oli Zaleskilla Lontoossa ollessaan keskusteluja Mac Donaldin, Sir Simonin ja sotaministeri, lordi Hailshamen'in kanssa, mikä lehden mielestä osoittaa, että kysymys oli ennen kaikkea aseistariisumisen yhteydessä olevista seikoista. Zaleski halusi selvittää Englannin hallitukselle ne ehdot, joilla Puola saattaisi aktiivisesti ottaa osaa aseistariisumiskonferenssiin. Erikoisesti painosti hän, että Puolan on välttämättä turvauduttava sekä Venäjää että Saksaa vastaan. Zaleski ei ole esittänyt minkäänlaista tarkoin laadittua aseistariisumis- ja turvallisuussuunnitelmaa, vaan rajoittui ainoastaan yleisin piirtein selostamaan Puolan kannan, erikoisesti painostaen, ettei Puolalla ole minkäänlaisia aggressiivisia tarkoitusperiä.

Niinkuin Ministeriölle ilmoitin, oli Zaleskin mukana Lontoossa Puolan ulkoasiainministeriön aseistariisumisexperti Komarnicki, mistä siis saattoi päätätä, että Englannissa tulnaisiin koskettelemaan aseistariisumisen yhteydessä olevia seikkoja. Sivumennen

mainittakoon, ettei puolalaisissa lehdissä mainittu mitään siitä, että Komarnicki oli Lontoossa samaan aikaan kuin Zaleskikin. Niinkuin "Times" aivan oikein mainitsee, ei kysymys ollut taloudellisista seikoista. Matka oli kieltämättä poliittista laatua. Itseltään selvää on, ettei se kuitenkaan tiedä mitään luopumisesta tähän astisesta ranskalaisesta orientoinnista. Tärkeimpänä kysymyksenä, josta Lontoossa neuvoteltiin, oli epäilemättä aseistariisumiskysymys. Sekä Zaleski että Komarnicki ovat minulle vahvistaneet sen. Zaleski kertoi, ettei hän esittänyt mitään yksityiskohtaista ehdotusta, vaan rajoittui ainoastaan puhumaan asiasta yleisin piirtein. Puolan maantieteellinen asema edellyttää, että sen on varattava itselleen mahdollisuus puolustautua uhkaavia vaaroja vastaan. Zaleskin sanoista ei käynyt aivan selvästi ilmi pyysikö hän Lontoossa Englannin hallituksen kannatusta ehdotukselle n.s. "moraalisesta désarmementista", jota tarkoittavan esityksen Puola tulee tekemään aseistariisumiskonferenssissa. Luultavaa on, että asiasta oli kysymys. Esitys tarkoittaa lainsäädäntötoimenpiteitä, joihin yksityisten valtioiden on ryhdyttävä sotaisen propagandan y.m. vastustamiseksi /tarkoitetaanko myös Stahlhelmiä?/. Sitä vastoin ei Puola tule esittämään minkäänlaista ehdotusta, joka tarkoittaa avun saamista hyökkäyksen varalta. Zaleski sanoi, että Englannissa nykyään ymmärretään paljon paremmin kuin vielä muutamia vuosia sitten Venäjän naapurivaltojen erikoinen asema. Hän oli yleensä saanut käsityksen, että Englannissa tunnettiin paremmin kuin ennen keski-Europan probleemat. Toiselta puolen oli

kuitenkin huomattavissa jonkinlaista välinpitämättömyyttä kysymyksiä kohtaan, jotka eivät suorastaan koske Englantia. Englannissa on ilmeisesti joukko henkilöitä, jotka kannattavat käsitystä, että sen on vetäydyttävä mahdollisimman syrjään yleiseuroopalaisesta politiikasta.

Komarnicki kertoi minulle olleensa kosketuksissa sekä ranskalaisten että englantilaisten kanssa asevarustusten supistamista koskevista kysymyksistä. Luultavaa on, että hänen neuvottelunsa ovat olleet yksityiskohtaisempaa laatua, kun sitä vastoin Zaleski on esittänyt yleiset näkökohdat, jotka ovat määräävinä puolalaisten kannanotolle.

Varsovassa, 21 p:nä joulukuuta 1931.

W. J. Idman